

פְּרָשֵׁת נֹחַ

יגדיל דתורה באמצעות חזו"ן

שייחת חזו"ן לפרשות נח

הסדר המכירה פשימטה א

שייחות ושיעורים מפי
הרב אורן נזרינת שליט"א

יגדיל תורה

שיעורים ושיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים יגדיל תורה (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תוכן

נושא שיחת חיזוק:

בשיחה מעורר בדרך מציאת חן על ידי שהוא נח לבריות וכן ע"י יראת ה' ובמעלת המתגבר על יצרו שזוכה לחן ופוחה של תפלה ובפרט כשהיא למען כבוד שמו, ובמעלת חדש מרחשון שמרחשין שפותיהו ובכוחו להביא התעוררות הימים הקדושים לידי מעשה ובכח למוד התורה כנח שלמד תורה.

נושא שיעור ההלכתי:

בשיעור זה מבאר דין היתר המכירה בשמטה ומביא טענות החולקים בהיתר ותשובות להשגות בהיתר המכירה ומביא סקירה על מכירת הקרקעות בשמטה, וביסוד ההיתר של היתר המכירה, ומצינו כיוצא בו בכמה דוכתי ובדין קדשת שביעית בפרות שנמכרו לגוי בשביעית ובאם בטלה קדשת הארץ לגבי שביעית ובטענות הגאון ה"חזון איש" על היתר המכירה, והאם מרן מודה שאין אסור לא תחנם בישמעאלי ובענין רשום בטאבו. ובדעת מוהר"ר עזרא עטיה זצוק"ל בענין היתר המכירה, ולמה קדשת ארץ ישראל לא מתפשטת לעברו השני של כדור הארץ והאם יש מקום להידר ולהחמיר שלא לאכל מהיבול של היתר המכירה.

◀ א.ש. אשדוד | 08-8650078 | 052-7627127

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שיחת חזק לפרשת נח

מציאת חן על ידי שהוא נח לבריות

בספרנו אשיחה בחקיקה הבאנו בס"ד כמה אפנים לזכות למציאת חן ע"ש, וראיתי בבאר הפרשה (נח) שכתב בשם ספר 'החרדים' (פס"ו אות עה) אם רוצה אדם למצא חן בעיני ה', לא יכעס, שנאמר "ונח מצא חן בעיני ה'", ולא פרשו למה, אלא בשמו פרושו (הינו שסבת נשיאת החן מרומזת בעצם השם - 'נח'), שהיה נח בדבורו ובמעשיו ובהלכו (כדאיתא במדרש הנזעלם - זוה"ק), לכן מצא חן, ח"ן ונ"ח חד הוא (הינו שאותיותיהם שוות), עכ"ל. פיוצא בזה איתא (פסחים קיג:) 'שלשה הקב"ה אוהב', מי שאינו פועל, ומי שאינו משתכר, ומי שאינו מעמיד עצמו על מדותיו.

וכתב הרה"ק 'הישמח ישראל' זי"ע בפרשתו (בדבור הראשון) שאיתא 'בספר הישר' לרבנו תם דהגם שהבחירה נתונה בידי האדם לבחור בטוב או ברע, אולם אם ימצא האדם חן בעיני ה' מגביהו הקב"ה למעלה מן הבחירה - שיהא מכרח מצד טבעו ומהותו לעשות אף ורק 'טוב', וכל זה בא לו לפי שעתיד לצאת ממנו זרע כשר וצדיק.

ומבאר 'הישמח ישראל' דדברי 'הספר הישר' 'והחרדים לדבר אחד נתפנונו כי הנזהר מפעס ורגזא והוא נח בדבורו והלוכו ובמעשיו זוכה להבנות בזרע כשר, וממילא זוכה לחן. ובזה מבאר הפתוב 'ונח מצא חן', שהנהגתו היתה בנחת עם הבריות, והיה מעביר על מדותיו, לכך זכה שיצא ממנו זרע כשר - אברהם אבינו וכל צדיקי עולם, ממילא מצא חן בעיני ה' וזכה ממנו לכל טובה וברכה.

כיו"ב מצינו לקמאי שבארו את הפסוק (תהלים מה ג) 'הוצק חן בשפתותיך', דלכאורה צריך באור מדוע נקט 'בשפתותיך', ולא 'בפירי', והרי על ידי השפתים אין האדם הוגה כי אם ד' אותיות - בומ"פ, ואלו כל האותיות מוצאם בחו, גרון, לשון ושנים, ואם מה ראה לשבח את הדבור בשפתים דיקא, אלא, כי אכן, 'החן' יבוא לאדם כאשר ימנע את עצמו מלהוציא דבורים העומדים לו הכן בשפתיו, וכבר רוצה הוא להוציאן.... והוא מונע עצמו... בזה יזכה 'לחן', ומהאי טעמא שבח את השפתים, כי דבור שעדין נמצא רק בין השנים והשפתים שהם פשטי חומות לשמור על הדבורים היוצאים מפיו אינו כל כך שבח לנמנע מהם, כאותו הנמנע ברגע האחרון - כשכבר עומדים לו הדבורים הכן על שפתיו, לדקור את רעהו כמדקרות חרב ואעפ"כ הנו מתגבר על טבעו, וחושק שפתיו זו לזו בשעת מריבה שלא ידברו את האסור להם, עי"ז זוכה לנשיאת חן בעיני אלוקים ואדם, ועל כן ברכך אלקים לעולם.

יראת ה' תוסיף חן - המתגבר על יצרו זוכה לחן

עוד דרך לזכות על ידי בנשיאת חן הוא כדאיתא בגמ' (סנהדרין מט:) כל אדם שיש עליו חן בידוע שהוא ירא שמים, נמצא שעי"י יראת שמים יזכה לחן. וכך כתב 'בשפת אמת' (תרנ"ו) כשהנפש מזכר ונקי חל עליו הצלם אלוקים, ואחר שיש עליו צלם אלוקים ממילא זוכה לנשיאות חן, ועל ידי מה נעשה הנפש מזכר

ונקי - בזה שיתגבר על הנסיונות בכל עניני 'קנאה תאוה וכבוד' המוציאים את האדם מן העולם.

והראני האדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א מה שכתב במלתא חדתא את האלקים התהלך נח (ו, ט), תרגמו אונקלוס: 'בדחלתא דה' הליך נח'. בדבריה בזה תורה ללמדנו לקח פיצד הצליח נח להתגבר על טמאת הדור בו היה שרוי, וכדכתיב (פסוק יב-יג) 'ותשחת הארץ לפני האלקים ותמלא הארץ חמס. וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ'.

הנה ידוע כי מיסודות עבודת ה' ותכליתו בעולמו שיתגבר האדם על תאוות לבו ויטה אותו לדרך התורה. ומקור התאוות באדם ביסוד המים שבקרבנו [כי האדם מרכב מארבעה יסודות, אש רוח מים ועפר, ומבאר בשערי קדשה לרבנו חיים ויטאל (ח"א שער ב), שמיסוד האש נמשכים הגאון והפעס, ומיסוד הרוח נמשכים כל מיני דבורים רעים ובטלים, ומיסוד המים נמשכים התענוגות, ומיסוד העפר נמשכים העצלות והעפר], והתאוות הנמשכות מיסוד המים מתגברות על האדם, כגלי הים המבקשים להציף את העולם במים, וכל הנמשך אחרי תאוותיו טובע בהן ומאבד חיותו, כמו שארע לדור המבול שנמשכו כליל אחרי תאוותיהם, ואף המים התגברו עליהם והחריבו את העולם, וכל מימות שבעולם שנו טבעם, הן מי הגשמים והן מי התהום, הציפו כלם את העולם והחריבוהו.

מנגד הרוצה להתגבר על מבול העולם יש לו להתחזק ביראת ה' שבכוחה לצמצם את התאוות, ולהציב גבולות כנגד התגברות המים

שלא ישטפוהו, כדגמת החול המונע מן הגלים להטביע את העולם, וכמו שאמר הנביא (ירמיה ה, כב) 'האותי לא תיראו נאם ה' וגו' אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו', כך יציב גם האדם גבולות וסיגים בפני תאוותיו, שלא ישטפוהו מים הזידונים.

וככל שיש יראת ה' בקרבנו, כך יכול להם לתאוות ולזכות לחיים בזה ובבא, כמו שאמר יוסף הצדיק (בראשית מב, יח) 'זאת עשו וחיו את האלקים אני ירא', כי מדת היראה היא הנותנת לאדם את הכוח להגביל את תאוותיו ולצמצם אותן לבל יחריבו את עולמו. שכן כשאין בלבו יראת ה' סופו להגיע למיתה וכליון, כמו שאמר אברהם אבינו (בראשית כ יא) 'רק אין יראת אלקים במקום הזה - והרגוני', הן לעולם הבא שיפסיד עולמו בהמשכו אחר הדברים המנגדים בעצם לעבודת ה', כפי שכתב בחובות הלבבות (שער חשבוה"נ פ"א): 'וכבר אמר אחד מן החכמים, כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש, כן לא תתחבר בלב המאמין אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא'.

והן בעולם הזה כשאין יראת ה' אזי והרגוני, שטובע ומסתבך בתאוות שאין להן סוף, שכבר אמר החכם מכל האדם (קהלת ו, ז) 'וגם הנפש לא תמלא' ואמרו (קה"ר א יג) 'אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאותו בידו', נמצא, כי אף אם סובר בדעתו שיתן לעצמו מעט ויספיק לו, ידע כי כבר קדמו לו חכמים וצדיקים רבותינו הקדושים ע"ה וקבעו כי לא יתכן בעולם הזה למלאות תאותו, ורק 'יראת ה' תוסיף ימים' (משלי י, כז), בהיותו מתגבר על תאוותיו והולך ביראת ה' כל היום, ועל כן נח שהיה מתהלך ביראת ה' הציב גבול להנצל

משטף מים רבים שגברו בדורו, וע"י כך זכה להנצל ממי המבול, ואף זכה שממנו השתת העולם מחדש לחיים מחדשים.

וּכְתַב בְּבֹאֵר הַפְּרָשָׁה (שם) בֹּא וְרֵאֵה עַד כְּמָה אֶהוּב וְחִבִּיב לִפְנֵי הַמָּקוֹם ב"ה זֶה הָאִישׁ הַמִּתְגַּבֵּר עַל יָצְרוֹ, שֶׁהֵנָּה נֹאמֵר בְּפִרְשֵׁתוֹ (ח כא) 'וַיֵּרַח ה' אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר ה' אֶל לְבוֹ לֹא אֶסְפֶּה עוֹד לְקַלֵּל אֶת הָאָדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לִב הָאָדָם רָע מִנְּעוּרָיו, וְכַתֵּב 'בַּעַל הַטּוֹרִים', וַיֵּרַח - ב' בְּמִסּוּרָה, הֵכָא, וְאֵיךְ 'וַיֵּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו' (להלן כז כז), וּמִבְּאֵר הַרְה"ק 'הַקִּדְשֵׁת לוֹ' זי"ע עַל פִּי מָה שֶׁאָמַר כְּבוֹד אֲדוֹנֵי אֲבֵי מוֹרֵי וְרַבֵּי, וַיֵּרַח ה' אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ, מֵהֵיכָן בֹּא רֵיחַ הַנִּיחֹחַ לָהּ - מֵהָאָדָם הַקְּרוֹץ מִחֹמֶר, וְהַטַּעַם כִּי בְקִרְבּוֹ שׁוֹכֵן יֵצֵר הָרָע הַמִּפְתּוֹ לְהַדִּיחוֹ מֵעֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מִתְגַּבֵּר עָלָיו לַעֲבֹד אֶת ה', מֵהַתְּגַבְּרוּת זוֹ עָלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אֲשֶׁה לָהּ. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַקָּרָא 'וַיֵּרַח אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר ה' לֹא אוֹסִיף עוֹד... כִּי יֵצֵר לִב הָאָדָם רָע מִנְּעוּרָיו', כְּלוּמָר, מֵאַחֵר שֶׁהוּא מַעֲלָה לִפְנֵי 'נַחַת רוּחַ', ע"י 'שִׁיעָרוֹ רָע מִנְּעוּרָיו' וְנִלְחַם בּוֹ לְהַתְּגַבֵּר עָלָיו, לְכֵן 'לֹא אוֹסִיף עוֹד לְקַלֵּל אֶת הָאָדָמָה'.

הַקִּשָּׁה הַרְה"ק 'הַשְּׁפַת אֶמֶת' זי"ע (תַּרְנ"ב ד"ה אֱלֹהִים), הָרִי הַכֹּל גָּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי ית"ש, וְיָדַע כִּי יִתְרַב הָעוֹלָם בְּמִבּוּל, אִם כֵּן הָיָה לוֹ לְבִרָא אֶת הָעוֹלָם רַק מִנֹּחַ וְהִלָּאָה, אֲלֵא, שֶׁהַבּוֹרָא רָצָה לְהוֹדִיעֵנוּ שֶׁגְּדוּלֵי מַעֲשֵׂי צְדִיקִים יוֹתֵר מִמַּעֲשֵׂה (בְּרִיאת) שְׁמַיִם וָאָרֶץ (פְּתוּבוֹת ה.), וְרֵאֵה נָא שֶׁכִּשְׁהוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם לֹא הָיָה לְזֶה קִיּוֹם כְּבִיכּוֹל, וְאֵלּוּ כִּשְׁנַח מִסֵּר אֶת נַפְשׁוֹ לַעֲבֹד אֶת ה' הָאֱלֹהִים וְנִשְׁאַר יְחִידִי וּמִמֶּנּוּ יֵצְאוּ כָּל בְּאֵי עוֹלָם עַד עַצֵּם הַיּוֹם הַזֶּה, לְלַמֶּדֶךָ שֶׁכָּל הָעוֹלָם תָּלוּי בַּעֲבוּדַת הָאָדָם.

וְכָף אוֹמְרִים בְּשֵׁם הַגֵּה"ק הַחֲפִץ חַיִּים זי"ע 'שֶׁהַנְּסִיּוֹן' דּוֹמָה הוּא 'לְמַכְרָה זָהָב', הִיא חֲלֻקַּת קֶרֶקַע הַמַּעֲרָבִים בְּאֲדָמָתָה גְּרָגְרִי זָהָב, וְעַל הַפּוֹרָה לְהַתְּעַסֵּק בְּבִץ, בַּחוּל וּבַעֲפֹר, לַחֲפֹר וּלְחַצֵּב בְּסֻלְעִים וּלְבַרֵּר מִתּוֹכָם אֶת גְּרָגְרִי הַזָּהָב, וְהֵגַם שֶׁרָאשׁוֹ עַל כְּרָעִיו עַל קִרְבּוֹ מִתְלַכְלָכִים בְּבִץ וְשֶׁאֵר לְכֻלּוֹ, פָּנָיו מִשְׁחִירִים כְּשׁוּלֵי קִדְרָה, הָרִי הוּא מִלֵּא 'שִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה' כְּמוֹצֵא שָׁלֵל רַב, וְאִם מִיִּשְׁהוּ יִלְעַג עָלָיו עַל מִרְאֵהוּ לֹא יִשְׁתִּית לְבוֹ אֵלָיו כָּלֵל, כִּי יוֹדַע הוּא שֶׁבְּכָל רִגְעַ עוֹלָה וּמִתְגַּדְּלֶת עֲשִׁירוֹתוֹ לְאִין עֶרֶךְ, כִּי"ב, תֹּאמַר כָּלפִּי אוֹתָם הָעוֹמְדִים בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים, עַד שֶׁנִּרְאָה שֶׁהֵם 'שְׁחִירִים', אֵף אֵל יֵרֶךְ לְבַבְכֶּם, כִּי כָּל רִגְעַ וְרִגְעַ שְׁעוֹמֵד בְּנִסְיָו לְבַלְתִּי לֶכֶת אַחֲרֵי יָצְרוֹ הָרָע הָרִי הוּא עוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ שֶׁאִין לְמַעֲלָה הַיִּמְנָה, וְעוֹלָה וּמִתְעַלָּה לְאִין גָּבוּל.

וְיָדַע שֶׁאִין לְתַאֵר וְאִין לְשַׁעַר גְּדֵל הַנַּח"ר שֶׁיֵּשׁ לְאַבְיָנוּ שְׁבַשְׁמִים מִכָּל 'מִשְׁהוֹ' וּמִשְׁהוֹ שְׁמִקְרִיב מַעֲצָמוֹ מִתּוֹךְ יִגִּיעָה וְקָשִׁי בְּהַתְּגַבְּרוּת עַל הַיָּצָר, וּכְבֹּר כְּתַב הַרְה"ק 'הַשְּׁפַת אֶמֶת' זי"ע (לֶךְ לֶךְ תַּרְל"ז ד"ה טַעַם) לְבֹאֵר הַיֵּאָרֵךְ זָכָה לוֹט לְהִיּוֹת עִם אֲבֵרָהּ אֲבִינוּ וּמִמֶּנּוּ דּוֹד הַמְּלִיךְ וּמִשִּׁיחַ - בְּזִכּוֹת הָרֵן אֲבִיו שֶׁמִּסֵּר עֲצָמוֹ לְשִׁרְפָה בְּאוֹר כְּשִׁדִּים לְמַעַן שְׁמוֹ, וְהֵגַם שֶׁלֹּא הָיָה זֶה לְגַמְרֵי לְשֵׁם שְׁמַיִם, מִכָּל מְקוֹם אִין הַקַּב"ה מְקַפֵּחַ שָׁכַר כָּל בְּרִיָּה, וְעַל כָּל דָּבָר קָטָן כְּגֹדוֹל מִשְׁלֵם הַקַּב"ה שָׁכַר מִשְׁלֵם.

וּמוֹסִיף 'הַקִּדְשֵׁת לוֹ' לְהַבִּיא אֶת דְּבָרֵי 'הַצִּדִּיק ר' בָּעֵר ז"ל' (הַמְּגִיד הַגְּדוֹל מִמַּעֲזָרֵיטֵשׁ זי"ע) שֶׁלֹּא זוֹ בְּלִבָּד שֶׁעֲבוּדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַעֲלָה 'רֵיחַ נִיחֹחַ' לִפְנֵי ה', אֲלֵא הִרְהוּ כְּבִיכּוֹל עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ בְּגֵד מַעֲבוּדָתָם, וּמִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, וּבְזֶה מִבְּאֵר אֶת הַפְּסוּק (יִשְׁעִיָּה מֵט ג) 'יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֲתַפְּאֵר', 'שֶׁאֲתַפְּאֵר' הוּא מִלְּשׁוֹן 'הַתְּלַבְּשׁוֹת'

כְּדַכְתִּיב (ג ז) 'וַיִּתְּפֹרוּ עָלַי תֹּאנָה'. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׁאִין הַקֵּב"ה מַלְבִּישׁ עֲצָמוֹ אֲלֵא מַעְבֻּדֵּת עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא מַעְבֻּדֵּת הַמַּלְאָכִים, וְהַטַּעַם שֶׁהֵם מַעֲלִים כָּל כָּף תַּעֲנוּג מַעְבֻּדֵּתָם, כִּי בַקֶּרֶב שׁוֹכֵן הַיֵּצֶר הַמְּדִיחֵם מַעְבֻּדֵּת ה', וְהֵם כּוֹבְשִׁים אוֹתוֹ, מִה שְׁאִין כֵּן גִּבִּי הַמַּלְאָכִים - כְּדֹאִיתָא בַּגְמָרָא (שְׁבַת פט). בְּתִשְׁבֹּת מֹשֶׁה רִבְנוֹ לַמַּלְאָכִים 'כָּלֹם יֵצֵר הָרַע יֵשׁ בֵּינֵיכֶם', עַל כֵּן אֵין בַּעֲבֻדֵּתָם רְבוּתָא (חֲדוּשׁ) כָּל כָּף.

וְזֶה הַפְּנוּנָה 'בְּמִסּוּרָה' שֶׁכָּתַב 'בַּעַל הַטּוֹרִים', וַיֵּרַח ה' רֵיחַ הַנִּיחּוּחַ - וַיֵּרַח אֶת רֵיחַ 'בְּגָדָיו', שֶׁהֵרִיחַ נִיחּוּחַ שֶׁבָּא לוֹ מִהָאָדָם הוּא כְּבִיכּוֹל 'בְּגָדָיו' שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בּוֹ.

וְעַקֵּר הַנִּחְתָּה רוּחַ 'וְהֵרִיחַ נִיחּוּחַ' הוּא מִמָּה שֶׁמִּתְיַגַּע לְהִתְגַּבֵּר עַל יֵצֶרוֹ בְּקִשְׁי רַב, וְכַדְכְתִּיב בַּפְּרָשְׁתָּן (ו כ), 'מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן הַבְּהֵמָה לְמִינֵהּ וְגו' שְׁנַיִם מִכָּל יְבוֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיוֹת', וְכָתַב הַרְמֵב"ן 'הוֹדִיעוּ כִּי מַעֲצָמָם יְבוֹאוּ לְפָנָיו שְׁנַיִם שְׁנַיִם, וְלֹא יֵצֵטְרוּ נֶחַ לְצוּדָם בְּהֵרִים וּבִאֲיִים, אַחֲרֵי כֵן הוֹסִיף הַקֵּב"ה לְצוּוֹתוֹ (ו ב) שִׁיקַח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה שֶׁבָּעָה שֶׁבָּעָה, וּבִאֲלֵה לֹא אָמַר שִׁיבֹאוּ מַעֲצָמָם אֵלָיו אֲלֵא שֶׁהוּא יֵצֵטְרוּ לְחַזֵּר אַחֲרֵיהֶם וְלִהְבִּיאֵם לְתוֹךְ הַתֵּבָה, כִּי הַבָּאִים לְהַנְצִל וּלְחַיּוֹת לָהֶם זֶרַע (לְהַמְשִׁיךְ קִיּוֹם הַמִּין בְּעוֹלָם) בָּאִים מֵאֲלֵיהֶם, אֲבָל הַבָּאִים לְהַקְרִיב עוֹלוֹת לֹא גָזַר שִׁיבֹאוּ מַעֲצָמָם לְשַׁחֲט', וְטַעַם הַדְּבָר כָּתַב הַרְמֵב"ן לְקַמּוֹ (ו ח-ט) כִּי הַבָּאִים לְקִיּוֹם הַמִּין לֹא הֵצְרִיכוּ הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ לְטַרַח עַל זֶה, אֲבָל הַבָּאִים לְצוּרֵךְ קֶרֶבֶן אֲדֻרָּבָה יִטְרַח בְּמִצְוָה, כִּי הַמִּצְוָה יָפָה בְּיֹתֵר כְּשֶׁהִיא בָּאָה עַל יְדֵי טַרַח בְּעָמַל וּיְגִיעָה.

מִסְפָּרִים עַל אֲבָרָה שֶׁהִתְאֻוָּן בְּפָנָי הַרְה"ק הַרמ"מ מוֹוִיטְעֶפֶסְק זי"ע עַל יֵצֶרוֹ הָרַע הַנִּלְחָם בּוֹ לֹא הָרָף וְעַד שֶׁעוֹלָה בְּיָדוֹ לְנִצְחוֹ וְלִהְתְּגַבֵּר

עַל הַנִּסְיוֹן הָאֶחָד, מִיָּד מִשִּׁית עָלָיו הַיֵּצֶר נִסְיוֹן חֲדָשׁ, וְנִשְׁנָה הָאֲבָרָה, רַבִּי, כָּלוּ כָּל הַקִּצִּין וּכְבָר אֵין בְּכַחֵי לְהִלָּחֵם עִמּוֹ, עָנָה הַרְה"ק אֵיתָא שֶׁמַּעֲמִידַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנִסְיוֹנוֹת נַעֲשֶׂה בְּגַד לְהַקֵּב"ה, וּמִדְרָךְ הָעוֹלָם לְשָׁנוֹת מִפְּעַם לְפַעַם אֶת בְּגָדֵיהֶם, כִּי אַחֲרֵי זְמַן מָה מִתְרַגְּלִים לְמִרְאָה הַבְּגָד וּכְבָר אֵין נִהְנִים מִמִּרְאָהוּ, כְּמוֹ כֵּן הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ מַחְלִיף כְּבִיכּוֹל אֶת בְּגָדָיו עַל יְדֵי הַנִּסְיוֹנוֹת הַחֲדָשִׁים הַמְּשַׁחֲרִים לְפִתְחוֹ שֶׁל הָאָדָם - יוֹמָם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבֹּתוּ, כִּי בְּהִתְגַּבְּרוֹת הָאָדָם נַעֲשֶׂה לוֹ בְּגָד 'חֲדָשׁ' כְּבִיכּוֹל.

בַּפְּרָשְׁתָּן (ט כג), 'וַיִּקַּח שָׁם וַיִּפֹּת אֶת הַשְּׂמָלָה וַיִּשְׁימּוּ עַל שָׂכָם שְׁנֵיהֶם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָנִית וַיַּכְסּוּ אֶת עֲרוֹת אֲבֵיהֶם וּפְנֵיהֶם אַחֲרָנִית, וְעֲרוֹת אֲבֵיהֶם לֹא רָאוּ'. וְהַקֶּשֶׁה ה'אֲלֵשִׁיף' הַקְּדוּשָׁה, מִדּוּעַ 'וַיֵּלְכוּ אַחֲרָנִית', וְאִם מִחֲמַת שֶׁרָצוּ לְשַׁמֵּר אֶת עֵינֵיהֶם מִרְאוֹת בְּרַע, תִּסְגִּי לָהֶן בְּסִגִּירַת וַעֲצִימַת עֵינַיִם, וּמִדּוּעַ הִפְכוּ גַם אֶת פְּנֵיהֶם אַחֲרָנִית. אֲלֵא, שֶׁמִּרְאָה שְׁאִינֵי טְהוֹר פּוֹגַע בְּצֵלָם אֲלוֹקִים' הַנִּמְצָא לְנִגְדּוֹ, אֵף אִם אֵין עֵינָיו פְּקוּחוֹת.

יֵשׁ שֶׁבָּאֵרוֹ שֶׁלְכֵן הֵוֹלֵךְ בְּמָקוֹם 'דֹּאִיכָא דִּרְכָא אַחֲרֵינָא' נִקְרָא רִשָּׁע (ב"ב נז) וּכְפָרוֹשׁ רִשָּׁי שֶׁנִּקְרָא רִשָּׁע אֵף אִם עָצַם עֵינָיו וְלֹא נִכְשַׁל, כִּי עָצַם הַמִּרְאוֹת הָאֲסוּרוֹת אֵף בְּלֹא רְאִית עֵינַיִם מִטְּמֵאוֹת אֶת הַנֶּפֶשׁ.

בְּעֵינֵי זֶה בָּאֵר הַרְה"ק 'הַבֵּית יִשְׂרָאֵל' זי"ע אֶת הַכְּתוּב (ט כד) 'וַיִּיקֶץ נֹחַ מִיֵּינוֹ וַיַּדַּע אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן' וּבַגְמָרָא (סוֹהָרִין ע.) דְּרָשׁוּ כִּי דְבָרִים נוֹרָאִים בָּצַע חֵם בְּאֲבִיו בַּעַת שְׁתָּנוֹ, אֵף דְּבָרִים אֵלוֹ אֵינָם מוֹפִיעִים בַּתּוֹרָה, וּלְפִי פֶשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא כָּל רָעָתוֹ שֶׁל חֵם עָלָיו קָלְלוּ אֲבִיו וְאָמַר (פְּסוּק כה) 'וַיֹּאמֶר אֲרוּר כֹּנְעֵן עֶבֶד עֲבָדִים יְהִי לְאֻחִיו' לֹא הָיָה אֲלֵא עַל

קח) מה שנאמר (ז כב) 'מכל אשר בחרבה מתו - ולא דגים שבים', והביא המהר"ל ב'גור אריה' מה שכתב הרא"ם, שלפי זה צריך לומר שה'דגים' לא השחיתו דרךם כמו שאר בעלי החיים, ומשום כך לא מתו. וצריך לבאר מדוע באמת דיקא הדגים שמרו על עצמם יתר משאר בעלי חיים (ופשיטא שאין להם יצר טוב גדול מהחיות והבהמות...) ובאר המהר"ל דבר נורא על פי מה שפרש רש"י הא דכתב (ו ו) 'וינחם ה' כי עשה את האדם - נחמה היתה לפניו שבראו בתחתונים, שאלו היה מן העליונים היה ממרידו, וכתב המהר"ל 'מזה תלמד כי האדם החוטא ממריד את כל השרונים במחצה שלו, והינו שאם היה האדם שרוי בעליונים הרי היה ממריד אפלו את המלאכים שיעשו כנגד רצון ה' ח"ו, ולפי"ז מבאר הטעם שלא חטאו הדגים אחר שאינם נמצאים עם האדם אלא חיים בים - 'בעולם' ובסביבה משלהם... אמר מעתה, הגודר עצמו בסביבה טובה כמה שפע רב ברוח ובגשם הוא מביא על עצמו.

וכלשון קדשו של הרה"ק 'התפארת שלמה' זי"ע (סוף פרשת אמר) 'כי הרשע הזה מביא שרש פורה בקרבך וכו', וכאשר עינינו הוראות בעולם הזה כאשר יש ח"ו שנוי אור על ידי איש אחד, שיש לו ח"ו מיחוש החלי, יכול ג"כ להזיק לאחרים, ה' ישמרנו ויציילנו מכל רע בזה ובבא', הינו שקשם שהחולה בגופו מדבק את הבריאים במחלתו, כמו כן בעניני רוחניות מדבק הרשע את הצדיק רח"ל.

מעשה בבחור שחש שלא בטוב, משבא לפני הרופא נשאל הבחור מדוע הוא מעשן... ענה הבחור לא מזה ולא מקצתה, מעולם לא הכנסתי סיגריה לפי, אמר לו הרופא, הרי הנני

וירא חם אבי כנען את ערות אביו' ובעבור שטנף נפשו בראיה אסורה נתקלל בקללה נמרצת זו לעולמים (הובא ביגדיל תורה). איתא 'בירושלמי' (ברכות א ה) אמר הקב"ה - אם אתה נותן לי את לבך ועיניך, הריני יודע שאתה שלי, ומי פתי לא ירצה להיות נמנה על 'אנשיו' של הבורא.

ולדין יאמר, כי אין די לאיש להמנע מהסתכלות אסורה באותם הכלים המאורים, אלא עצם הדבר שהוא מחזיק בהם פוגמת את הנפש... והדרך הישרה להנצל מכל רע הוא על ידי שיגדר האדם את עצמו בגדרים וסיגים, להתרחק מן העברה, לבל יוכל המשחית להתקרב לפתח ביתו, דהנה כששלח נח את היונה כתיב (ח יא) 'ותבוא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה'. ואיתא במדרש (ב"ר לג ו) רב בירי אמר נפתחו לה שערי גן עדן והביאה משם. והקשה הרמב"ן (שם), לפי שיטה זו מוזן ידע נח שקלו המים מעל הארץ, והלא בגן עדן לא היה מבול כלל, ותרץ 'ואולי היו שערי סגורים שלא יכנסו שם המים, וכאשר קלו המים נפתחו'. והרי שבעת אשר שולט מבול בעולם הרי אף 'הגן עדן' מסכן הוא להתרוב, ואין עצה ואין תבונה אלא לסגור שערי מפני המים הזידונים. ולדרכנו יש ללמד, שבעת אשר היצר הרע בוער בסערת אש ברחובה של עיר, והמים הזידונים מאימים לשטף את העולם, ביכלתם להחריב ח"ו בתי ישראל ואפלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, ומן החובה להיות 'גודר גדר' לעמוד בפרץ בשמירה מעלה על הפתחים - מכל מיני כלים שונים והמבין יבין, ועל ידי זה יוכל לשמור על 'גן עדן' שלו כראוי.

בא וראה עד כמה צריך האדם 'לסגור' עצמו מכל השפעה רעה, שהנה דרשו חז"ל (סנהדרין

רוֹאֶה 'בְּצִלּוּמִים' שְׁכָל 'הַרְאוֹת' שֶׁלָּךְ שְׁחֹרוֹת
מַעֲשֵׂן הַסִּיגְרִיָּה, עַד שְׁנֵת־בָּרַר כִּי אֵף שֶׁהַבְּחֹר
אֵינוֹ מַעֲשֵׂן מִכָּל מָקוֹם כָּל סוֹבְבֵיו מַעֲשֵׂנִים
וְהוּא 'נוֹשֵׁם' יוֹמָם וְלַיְלָה עֲשֵׂן פִּיחַ לְתוֹךְ
רְאוּתֵיו... וּמִכָּאֵן תִּלְמַד עַד כִּמָּה גְרוּעַ הַיּוֹשֵׁב
בְּסִבִּיבַת חֲבֵרִים רָעִים אֵף אִם אֵין לוֹ כָּל שִׁיג
וְשִׁיחַ עִמָּהֶם - דִּיּוֹ שֶׁהוּא בְּקֹרֶבָתָם.

וְאֵין עֲצָה וְאֵין תְּבוּנָה אֲלֵא לַעֲשׂוֹת 'תְּבָה'
לַעֲצֹמוֹ וְלִהְתַּרְחֵק מִן הָרַע כְּמִטְחֵי קֶשֶׁת, וְעַל
אֲחַת כִּמָּה וְכִמָּה שֶׁצָּרִיךְ לְהִזָּהֵר וְלִהְשָׁמֵר
מִחֲבֵרִים רָעִים שִׁיכּוּלִים לְהוֹרִידוֹ לְשֹׂאֹל תַּחְתִּית
רַח"ל.

הַרְה"ק מִנְּאֲסוּיֵד זִי"ע שֶׁהָא פֶּעַם בְּקֶרֶן רַכָּבָת,
וְעַלְתָּה לְשֵׁם זִקְנָה אֲחַת, וּמִחֲשָׁשׁוֹ לִיחּוּד
וְלִשְׁהִיָּה עִמָּה, קָפֵץ תִּקְרָךְ בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ מֵעַל
הַרְכָּבָת עַל אֵף שֶׁסָּפֵן בְּכָךְ אֶת נִפְשׁוֹ, שֶׁאֲלוֹהֵי
תִּלְמִידֵיו, רַבִּי וְכִי מִפְּנֵי זִקְנָה זֹאת אוֹתָהּ יֵרָא.
אָמַר לָהֶם, אֵינִי יֵרָא מִמֶּנָּה אֲלֵא אֶת הָאֱלֹקִים
אֵנִי יֵרָא, עַל כֵּן אֵנִי בּוֹרַח מִכָּל סִפְקַ סְפִיקָא
שֶׁל אֲסוּר...

מִנְּהִגוֹ בִּקְדָּשׁ שֶׁל הַרְה"ק הַמַּגִּיד מִקְאֲזֵנִיץ
זִי"ע הָיָה שֶׁלֹּא הִרְשָׁה לְנָשִׁים לִפְקֹד אֶת בֵּיתוֹ,
פֶּעַם אֲחַת לֹא עָמַד הַמַּשְׁמֵשׁ בִּקְדָּשׁ עַל
מִשְׁמֶרְתּוֹ לִיד הַדָּלֶת, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה רָצְתָה זִקְנָה
אֲחַת לְהִכָּנֵס אֶל הַקְדָּשׁ פְּנִימָה, וְכִיּוֹן שֶׁלֹּא
הִכִּירָה אֶת מִנְּהִגֵי הַמָּקוֹם נִכְנָסָה לְפִי תִמָּה
אֶל חֲדָרוֹ שֶׁל הַמַּגִּיד, וַיְהִי כֹאֲשֶׁר הִבָּחִין בָּהּ
הַמַּגִּיד לֹא הִתְמַהֵּה לְרַגֵּעַ [וְעַל אֵף הָיְתָה בְּטָבְעוֹ
אִישׁ חֲלָשׁ מְאֹד], וְנִגַּשׁ תִּקְרָךְ אֶל הַחֲלוֹן כְּדִי
לְקַפֵּץ מִשָּׁם, וּבְרַגְעַת הָאֲחֵרוֹן הִסְפִּיק הַגִּבְאִי
לְהִגִּיעַ וּלְמַנֵּעַ בַּעֲדוֹ מִלַּעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה, וּבִשְׁעַת
הַכָּשֶׁר שָׁטַח אֶת תְּדַהֲמָתּוֹ לְפָנָיו הַמַּגִּיד,
שֶׁלִּכְאוּרָה לֹא הָיָה אֲזַי שׁוֹם מָקוֹם מְכֻשׁוֹל,
שֶׁהָיָה הָאִשָּׁה זִקְנָה הֵיטָב, וְלֹאִידָךְ גִּיסָא הַרְבֵּי

חֲלָשׁ וְחוּלָה, וּמִדּוּעַ א"כ הָיָה מוּכָן וּמְזָמֵן
לְהִסְתַּפֵּן וְלִקְפֹּץ מִן הַחֲלוֹן, נִעְנָה לוֹ הַמַּגִּיד
בְּחֲרִיפוֹת 'שׁוּטָה' שְׁבָעוּלָם, כֹּאֲשֶׁר הִיצִיר
מִשְׁתַּלָּל מִתְּהַפֵּכֶת הַזִּקְנָה לַצִּעִירָה, וְאֵנִי נִהְיָה
מִחוּלָה לְבִרְיָא אוֹלָם, לְלַמַּדְנִי עַד כִּמָּה בָּרַחוּ
צַדִּיקִים מִן הַחֲטָא.

וְאֵנִי תַּפְלִיתִי - כּוֹחַהּ שֶׁל תַּפְלָה וּבִפְרָט כִּשְׁהִיא לְמַעַן כְּבוֹד שְׁמוֹ

בְּפֶרֶשְׁתָּן (ו' יח), 'וּבֹאֲתָ אֶל הַתְּבָה אַתָּה וּבְנִיךְ
וְאִשְׁתְּךָ וְנָשִׁי בְנִיךָ אַתָּה', בָּאֵר בָּהּ הַרְה"ק
הַמַּגִּיד מִמַּעֲזָרִיטֵשׁ זִי"ע (תּוֹרַת הַמַּגִּיד פֶּר' נח) כִּי
כָּל מֵהוּתּוֹ שֶׁל אָדָם תְּלוּיָהּ בַּתְּפִלָּה, כִּי 'הַתְּבָה'
מִרְמְזָת עַל תְּבַת הַתְּפִלָּה, וְהַכְּתוּב מִצְוֶה וְאוֹמֵר
וּבֹאֲתָ אֶל הַתְּבָה בָּא עִם כָּל הַכּוֹחַ וְהַפְּנִיָּה אֶל
תְּבַת הַתְּפִלָּה, מִתּוֹךְ יְדִיעָה אֲשֶׁר אַתָּה - חַיִּיךָ,
וְחַיִּי בְנִיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנָשִׁי בְנִיךָ כָּל אֵלֶּה נִמְצָאִים
כַּעַת אַתָּה כִּי בְּכַח תַּפְלִיתְךָ תּוֹכֵל לְהַשְׁפִּיעַ
לָהֶם חַיִּים וּבִרְכָּה. עַל כֵּן יִתְפַּלֵּל אֶל ה' בְּכָל
לְבוֹ וּיְמַלֵּאוּ כָּל מִשְׁאֲלוֹתָיו.

בְּפֶרֶשְׁתָּן (ט יג), 'אֶת קִשְׁתִּי נָתַתִּי בַּעֲנֵן רָמַז
בָּהּ הַרְה"ק 'הַחֲתָם סוֹפֵר' זִי"ע (תּוֹרַת מֹשֶׁה פֶּר'
נח ד"ה אֶת קִשְׁתִּי) כִּי קִשְׁתִּי ר"ת קִדְּשִׁתְךָ שְׁמֶךָ
תּוֹרַתְךָ יְמִינִךָ, וּבִקְשָׁת זֹאת הַבְּטִיחַ הַקַּב"ה שֶׁשׁוּב
לֹא יָבוֹא מִבּוֹל לְעוֹלָם, כְּלוּמַר הַמִּבְקֵשׁ וּמִתְפַּלֵּל
עֲבוּר כְּבוֹד שְׁמִים יִתְקַבְּלוּ כָּל תַּפְלוּתָיו.

הוֹסִיף עַל זֶה 'בִּלְקוּטֵי חֲבֵר בֶּן חַיִּים' (לְקוּטֵי
בְּתֵר לְקוּטֵי פֶר' נח) וְז"ל (בְּשֻׁנִּי). כִּי כְּתַב 'הַטּוֹר'
בְּאו"ח כְּשֶׁאֲוֹמְרִים 'יִשְׂרָאֵל בְּסוֹף הַתְּפִלָּה עֲשֵׂה
לְמַעַן שְׁמֶךָ וְכוּ' נַעֲשֶׂה רַעַשׁ גָּדוֹל לְמַעַלָּה.
נִרְאָה הַעֲנִין, כִּי בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הַרְבֵּים מִיּוֹם שֶׁחָרַב
בִּיהַמ"ק נִנְעָלוּ שַׁעְרֵי תַּפְלָה (בְּרִכּוֹת לב:), וְזֶה
הַפְּנִיָּה עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ - שְׁאֲנוּ מִבְּקָשִׁים, אֵף
אִם לֹא הוֹעִילָה תַּפְלִיתָנוּ אֲבָל אֲנֵא מִמָּךְ, עֲשֵׂה

למען שְׁמךְ, ולמען קדְשְׁתָּךְ ותוֹרֶתְךָ ויִמִּינְךָ,
הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ. וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה הָרַעַשׁ לְמַעַלָּה.

למען כְּבוֹד שֵׁם שָׁמַיִם יוֹתֵר מִהַזְכָּרַת מִדּוֹת
הָרַחֲמִים.

וְהִנֵּה מָה שֶׁאָמְרוּ שֶׁנִּנְעָלוּ שַׁעְרֵי תַּפְלָה לְמִדּוּהָ
בְּמִדְרַשׁ אֵיכָה מִדְּכָתִיב (אֵיכָה ג' מ"ד) 'סִכּוֹת בַּעֲנָן
לָךְ', וְזֶה רִמְזוּ בְּכָתוּב 'אֶת קִשְׁתִּי נָתַתִּי בַּעֲנָן'
- כְּשִׁי הָיָה 'עָנָן' הַמַּעֲכָב אֶת הַתַּפְלָה מִלְּעֻלּוֹת
- נָתַתִּי לָכֶם אֶת קִשְׁתִּי כִּנְגֵד עָנָן זֶה, כְּלוּמֹר
שֶׁתַּתְּפִּלּוּ עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשְׁתָּךְ ותוֹרֶתְךָ ויִמִּינְךָ
וּתִתְקַבֵּל תַּפְלַתְכֶם, ע"כ.

וּמֵהָאֵי טַעְמָא תִּקְנִי לִי מִרְכָּה בְּסוּף תַּפְלַת הָעֲמִידָה
'עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמךְ, עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינְךָ, עֲשֵׂה
לְמַעַן תּוֹרֶתְךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשְׁתָּךְ'. כִּי אַחֵר
כָּל הַבְּקָשׁוֹת שֶׁבְּתַפְלַת 'שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה'
מוֹסִיפִים אֲנִי לֵאמֹר, אֲבִינוּ שִׁבְשָׁמַיִם כָּל אֱלֹהִים
עֲשֵׂה לָא לְמַעַנְנוּ, כִּי אִם לְמַעַן שְׁמךְ הַגָּדוֹל.

וְהִנֵּה בְּפִרְשַׁת שְׁלַח הַתַּפְלָל מִשֶּׁה רַבִּנוּ (בְּמִדְרַב
י"ג) 'וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם...
וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת שְׁמִיעָךְ לֵאמֹר
מִבִּלְתִּי יָכֻלֶת ה' לְהַבְיִיא אֶת הָעָם הַזֶּה... וְעַתָּה
יִגְדֵּל נָא כֹחַ ה' כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר, ה' אֲרֹךְ
אַפִּים וְרַב חֶסֶד... סִלַּח נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה,
וַיֹּאמֶר ה' סִלַּחְתִּי כְּדִבְרִיךָ, וּבְרַשׁ"י, 'סִלַּחְתִּי
כְּדִבְרִיךָ - בְּשִׁבְלִי מָה שֶׁאֲמַרְתָּ פֶּן יֹאמְרוּ מִבִּלְתִּי
יָכֻלֶת ה'". מִכָּאֵן הָיָה הַגֵּה"ק מִטְשַׁעֲבִין זְצוּק"ל
מִדִּיק כִּי הַתַּפְלָל לְמַעַן כְּבוֹד שֵׁם שָׁמַיִם
מִכְרַחַת תַּפְלָתוֹ לְהַתְקַבֵּל. וְהָרִי לָךְ רִאֲיָה, שֶׁהָרִי
מִשֶּׁה הַתַּפְלָל כָּאֵן בְּזָכוֹת שְׁנֵי דְבָרִים. א'. שְׁלֹא
יִתְחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם - וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם מִבִּלְתִּי
יָכֻלֶת ה' לְהַבְיִיא אֶת הָעָם הַזֶּה. ב'. ה' אֲרֹךְ
אַפִּים וְרַב חֶסֶד וְכו'. וּבְרַשׁ"י, (עִי"ש) אֲרֹךְ אַפִּים
אֵף לְרַשָּׁעִים. וְאַפְלוּ הָכִי אָמַר לוֹ הַקַּב"ה
סִלַּחְתִּי כְּדִבְרִיךָ - עַל שֶׁאֲמַרְתָּ מִבִּלְתִּי יָכֻלֶת
ה'. וְהִינֵנוּ שֶׁגְּדוּלָּה כּוֹחָה וְזָכוּתָה שֶׁל הַתַּפְלָה

מִרְחֲשֵׁין שְׁפוֹתֵיהוּ - לְהַבְיִיא הַתַּעֲוִירוֹת הַיָּמִים הַקְּדוּשִׁים לִידֵי מַעֲשֵׂה

וּמַעַלָּה יִתְרָה בְּחֻדֶּשׁ זֶה - חֻדֶּשׁ מִרְחֲשֵׁין הַמִּסְגָּל
לְסַלֵּק מֵאֲתָנּוּ לֵב אֲבֹן וּלְקַבֵּל לֵב חֻדֶּשׁ, וְכִמְזוּ
שֶׁבְּאֵר הַרְה"ק 'הַחֲדוּשֵׁי הַרִ"ם' זי"ע (שִׁיחַ שְׂרָפִי
קֻדֶּשׁ, הוֹבֵא בְּאֵמֶרֶי הַרִ"ם לְחֻדֶּשׁ מִרְחֲשֵׁין) 'שְׁחֲשׂוֹן'
הוּא מִלְשׁוֹן הַכְּתוּב (תְּהִלִּים מ"ב) 'רַחֵשׁ לִבִּי
דְּבַר טוֹב' - שֶׁבְּחֻדֶּשׁ זֶה יִתְעוֹרְרוּ לְבוֹת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְטוֹב [וְכֵן מִבְּאֵר מָה שֶׁאָמְרוּ ז"ל
(וִירוּשָׁלַיִם ר"ה פ"א ה"ב) 'שְׁמוֹת הַחֲדָשִׁים עָלוּ
עִמְהֵם מִבְּבֵל' - שֶׁבְּגִלּוֹת לְמִדּוֹ עָנִין הַחֲדָשִׁים,
וּלְמָה הֵם מִרְמְזִים]. וְאַלּוּ הַרְה"ק 'הַמְּאֹר
וְשִׁמְשׁ' זי"ע (שְׁמִינִי ד"ה אֵל) כָּתַב שֶׁחֻדֶּשׁ זֶה
מִסְגָּל 'לְהַשִּׁיג דַּעַת הַתּוֹרָה יוֹתֵר מִבְּשָׂאָר
חֲדָשִׁים', עִי"ש.

וְהִנֵּה כְּתִיב בְּפִרְשֶׁתָּן (ט יג) 'אֶת קִשְׁתִּי נָתַתִּי
בַּעֲנָן וְהִיִּתָּה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ' -
שֶׁנִּשְׁבַּע הַקַּב"ה שְׁלֹא יָבִיא יוֹתֵר מִבּוֹל עַל
הָאָרֶץ, וְנָתַן עַל כֵּךְ 'אוֹת' הִיא הַקִּשְׁתִּי, שֶׁעַל

תמיד - בד בבד עם החסידות והמוסר יעסק בלמוד גמרא ופוסקים.. וד"ל.

עוד היה מרגלא בפומיה של הרה"ק מלעלוב זי"ע לומר, 'במוסר וחסידות' יש לעסק עם הגבלת זמן מסים כל חד בדיליה, אף 'גמרא' יש ללמוד בלי גבול ובלי סוף.

ואלו משמה דהרה"ק 'השפת אמת' זיע אמרו שהיצר אינו חושש אפלו מלמוד 'חובת הלבבות', ורק מלמוד הגמרא יאבדו עשתונותיו ואין לו כל השגה אף להביסנו (גדיל תורה).

בפרשתו (ט כ), 'ויחל נח איש האדמה', יש שבארו, שהרי רש"י הביא לעיל (ו ב) מפאן שלמד נח תורה, והנה, ידוע הבאור בדברי המדרש (ויק"ר ריש פר' בחקתי), 'חשבותי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך' (תהלים קיט נט), אמר דוד רבנו של עולם, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבית המדרש. והינו שדוד המלך אמר, אף משים אני פעמי רגלי לבית המדרש ללמוד תורה, מיד בא אלי היצר ורצה למנע אותי מלהלך לשם בתאונות שונות ומשונות... ארי בדרך... עיף אתה וכו', באותה שעה אומר אני לעצמי, הרי 'למקום פלוני' - לעסקי ממון וכדו', 'אני הולך' - ואיני מחשב את כל אלו החשבונות, אם כן אף לבית המדרש אלך בלא עיפות ועצלות.

על זה הדרך מבאר מה שכנו את 'נח איש צדיק', שהיה איש אדמה כי כף היה דרכו של נח, בכל עת שבא לידו נסיון בתורה ועבודת ה', היה מתבונן על פעלו בעבודת האדמה, ואומר, אם הייתי נצרך פעת לפנות לעבודת אדמה הרי היה לי 'פח ומח' למהר אל העבודה ולעשותה בשלמות, אם כן למה תגורע התורה

ידי מראה הקשת 'וזכרתי את בריתי אשר ביני וביניכם'. והתמיהה עולה עד לב השמים, וכי הבורא ית' צריך לאות ולזכרון שלא יביא עוד מבול לעולם, הלא 'אין שכחה לפני פסא כבודך'. ובארו בזה, כי אכן לא לעצמו הניח הקב"ה את האות והסימן, אלא לדידן ללמוד לנו ארחות חיים כי הדרך הישרה להנצל מכל 'פרשת המבול', היא על ידי נתינת אות לזכרון עולם, וכלומר על ידי שמקבל על עצמו קבלות טובות וגדרים וסיגים וקובע לעצמו אות וסימן אשר יזכירו בשעת נסיון, ובכך ימנע מן החטא ויזכה להתקדש ולהטהר. והדברים אמורים ביותר בעמדתו בשערי השנה החדשה, שעלינו לעשות 'אות ברית' לזכר כל ההתעלות וההתעוררות שהיתה בימים הקדושים, לטוב לנו כל הימים.

שלמד נח תורה - לעסק בדברי תורה

בפרשתו (י י), 'ותהי ראשית ממלכתו בבל', הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע היה נוהג לבאר משם הרה"ק 'האור לשמים' מאפסא זי"ע (פר' נצבים), שראשית קבלת על מלכות שמים היא לעסק בתלמוד בבלי, ומשם תבוא לו ארץ - אריכות ימים, וגם הוא לשון רפואה.

וכך אמר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע משמה דהרה"ק 'הינוקא' קדישא מסטלין זי"ע, שהתורה הקדושה משולה ללחם (בר"ר ע ה), ועוד במדרש ובזה"ק במקומות רבים, ואלו למוד מוסר וחסידות הרי הם כחמאה בה מלפתים את הפת, והנה לחם ללא חמאה אינו ערב לחך אף עדין נתן לאכלו כמות שהוא, אף האוכל חמאה ללא לחם הרי הוא מקיא את כל מאכלו. וכך על האדם לעסק

הקדושה וקיום המצוות שלא אקיים בזריזות בשמחה והתלהבות, ובמחשבות אלו נתעלה מעל כל המניעות.

על פי זה יש מבארים את דברי חז"ל (ברכות ה.) 'פשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בבטול תורה', כלומר בבואו לעסק בתורה מיד נופלים בדעתו תרועים מתרועים שהיום אין בכוחו ללמוד וכדו', אז פשפש במעשיו, כלומר, בעניניו הגשמיים כפרנסה וכדו', ויראה שבהם אינו מוצא 'תרועים' אלא הוא יוצא לעבודתו מבקר עד ערב במסירות נפש ממש, ומדוע לא יקח מזה לקח לעצמו ללמוד התורה הקדושה לעסק בדברי תורה.

וידועה קשית המפרשים מדוע כפל הכתוב לומר (בריש פרשתו) 'אלה תולדות נח איש צדיק', ולא אמר 'אלה תולדות נח איש צדיק', ומבאר הרה"ק רבי יעקב יוסף מאסטראה ז"ע (בספרו רב יבי) בדרך רמז, שהרי 'נח' מרמז למנוחה, וכבר אמרו חז"ל (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה) 'אם תעזבני יום יומים אעזבך', 'שהעזב' את התורה יום אחד הרי התורה מתרחקת כנגדו, וזהו שאמר הכתוב אלה תולדות נח -

התולדות והתוצאות של 'המנוחה', הם נח, ר"ל 'מנוחה', כי מנוחה גוררת מנוחה, ואם בטל יום אחד ח"ו הרי הוא גורם לעצמו בידיים שהתורה תתרחק הימנו ח"ו.

ואף מי שאין 'תורתו אומנתו' יקבע עתים לתורה כ'חק ולא יעבר', מתאמרא בשם הרה"ק 'הקדשת יום טוב' ז"ע (י"א זה בשם החת"ס, עי' ברך משה הושע נא נב) על הסמיכות בסדר ההושענות (בסדר המתחיל 'אם אני חומה') 'בבושה בגולה, לומדת יראתך', כי על פי דין, הכובש דבר החר בדבר אסור למשך כ"ד שעות נהפך ההתר להיות בגוף האסור, כי שעור כבישה הוא מעת לעת, אף 'כבישה' לפחות מכ"ד שעות אינה ולא כלום, לזה אמר היאך נשמר עצמנו שלא להפך 'לגלות' בעצמותנו, ע"י לומדת יראתך בקביעות גמורה.

והינו שבכל יום ויום יעסק בתורה בקביעות של שעה אחת לכה"פ, ונמצא שלא נכבש בגולה כ"ד שעות ברציפות.

יה"ר שנוזקה להתחזק בתורה ויראה כרצון השי"ת לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם ונזקה לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

הַתֵּר הַמְכִירָה בַּשְּׁמִטָּה א

וְהָיָה לַצִּבּוֹר הַרְחֵב יִרְאֵי ה' וְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ, עֲדִיף וְטוֹב וְנִכּוֹן לְנַהֵג חוֹמְרָא וְלֹא לְהִסְתַּמֵּךְ עַל הַתֵּר הַמְכִירָה, וְכִמּוֹ שִׁפְתָּבוּ הַגְרָא"י קוֹק בְּמִבּוֹא לְסַפְרוֹ שֶׁבַת הָאֶרֶץ, וְהַגְרָשׁ"ז אוֹיְעֶרְבָאף זצ"ל בְּהַקְדָּמָתוֹ לְסַפְרוֹ מַעֲדָנֵי אֶרֶץ עַל שְׁבִיעִית. וְכֵן כָּתַב מֶרֶן אֲמוֹר"ר זִיע"א בְּגִלּוֹי דַּעַת שְׁפָרְסָם בַּשְּׁנֵת תש"מ"ו. [כִּמּוֹ שֶׁהֵבִיא בְּרִישׁ הַסֵּפֶר]. שֶׁהָיָה גַם לְהַסוּבְרִים דִּהְתֵּר הַמְכִירָה הוּא הַתֵּר אֵלִים וּמִבְסָס, בְּכָל זֹאת הַהִתֵּר עוֹשֶׂה שְׂאֵנוּ נִמְנָעִים מִלְּעַבֵּר עַל אֲסוּרֵי שְׁבִיעִית, אֲבָל עַדֵּן לֹא מְקִימִים שְׁמִטָּה כְּהִלְכָתָהּ. וְאַמְנָם רַבִּים מַעֲמֵךְ יִשְׂרָאֵל הַפְּזוּרִים בְּרַחְבֵי הָאֶרֶץ, הֵם בְּגִדְדוֹ שׁוֹמְרֵי מִסְרָת, אֵף לֹא מְקַפִּידִים עַל קֵלָה בְּכַחַמְנֻרָה, וְאַלּוֹ לֹא נַעֲשֶׂה אֶת הַתֵּר הַמְכִירָה יִכְשְׁלוּ ח"ו בְּאֲסוּרֵי שְׁבִיעִית.

וְעוֹד שֵׁישׁ כַּיּוֹם אֲלֹפֵי חֻקָּלָאִים שֶׁכָּל פְּרִנְסָתָם תִּתְּמוּטֹט אִם לֹא יִנְהֲגוּ עַל פִּי הַתֵּר הַמְכִירָה, וְיִכְשְׁלוּ בַּעֲבוּדוֹת אֲסוּרוֹת בַּשְּׁמִטָּה, וְיִשְׂרָאֵל עֲרִבִין זֶה לָזֶה. וְיֵשׁ חֻקָּלָאִים יִרְאֵי שָׁמַיִם שֶׁבְּתִמְיָמוּתָם טוֹעֲנִים, שֶׁמֵּאַחֵר וְאַבּוּתִיָּהֶם לֹא נִהְיָ כֵּן בְּמִרוֹקוֹ וּבִתְנוּנִיס וְכו', גַּם הֵם אֵינָם נוֹהֲגִים בְּדִינֵי שְׁמִטָּה, וְטוֹעֵנָה זֹו הִיא מַחֲסֵר יְדִיעָה שֶׁשְׁבִיעִית אֵינָה נוֹהֲגָת אֲלֵא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּמִמִּילָא חֲסֵר לָהֶם אֶת הַגְּרָסָא דִּינְקוּתָא שֶׁל שְׁמִירַת הַשְּׁמִטָּה, וְלָכֵן אֲפִלּוֹ יִרְאֵי שָׁמַיִם מִמְּשִׁיכִים לַעֲבֹד בַּשְּׁבִיעִית כְּרָגִיל. לְפִיכָף הִנְהִיגוּ גַם בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת אֶת הַתֵּר הַמְכִירָה. וּמַעֲשֶׂה הָיָה שֶׁבַּשְּׁנֵת תש"ס בִּקְשׁוּ אֲלֹפֵי חֻקָּלָאִים לְהַצְטָרֵף לְהַתֵּר הַמְכִירָה, וְאִם לֹא יַעֲשׂוּ אֶת הַמְכִירָה לֹא יִהְיֶה לָהֶם מִמָּה לְהִתְפָּרֵס, וְרַבָּם כְּכֻלָּם יִמְשִׁיכוּ לַעֲבֹד בַּשְּׁבִיעִית כְּרָגִיל, וְיַעֲבִרוּ

א. רַבִּים מִהַחֻקָּלָאִים יִרְאֵי ה' הַחֲרָדִים לְדַבֵּר ה', מִשְׁבִּיתִים אֶת קִרְקָעוֹתֵיהֶם בַּשְּׁנֵת הַשְּׁמִטָּה, וְאֵינָם סוֹמְכִים עַל הַתֵּר הַמְכִירָה הַמִּתְבַּצֵּעַ עַל יְדֵי הַרְבֵּנוֹת הָרֵאשִׁית. וְכִבֵּר אָמְרוּ חז"ל עַל שׁוֹמְרֵי שְׁבִיעִית: "גְּבִרֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ". וּבִיּוֹתֵר יֵשׁ לְהַחֲמִיר בְּזֶה בְּגִנוּת נוֹי וְכִדּוּמָה, לְשֹׁמֵר בָּהֶם כָּל דִּינֵי שְׁמִטָּה, וְלֹא לְהִזְדַּקֵּק לְהַתֵּר הַמְכִירָה. וְאַמְנָם גַּם כַּיּוֹם הַרְבֵּנוֹת הָרֵאשִׁית נִזְקָקֹת לַעֲשׂוֹת אֶת "הַתֵּר הַמְכִירָה" כְּדִי לְהַצִּיל עִם רַב הַדָּרִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אַחֵר שֶׁלֹּא כָּל הַחֻקָּלָאִים יִקְפִּידוּ לְשֹׁמֵר עַל דִּינֵי שְׁבִיעִית, וְגַם רַבִּים יוֹכְלוּ לְהַכְשֵׁל בְּאֲסוּר סְפִיחִין, וּקְדָשֹׁת שְׁבִיעִית בְּפִרוֹת שְׁבִיעִית, וְהַשּׁוֹק יוֹצֵף בִּירְקוֹת שֶׁל שְׁמוֹר וְנַעֲבֹד. וְלָכֵן הַרְבֵּנוֹת עוֹשֶׂה גַם כַּיּוֹם אֶת הַתֵּר הַמְכִירָה. אֵף אַחֵר שֶׁהַמְכִירָה כָּבֵר נַעֲשֶׂתָה, לְדַעַת מֶרֶן זִיע"א, אֲפָשֶׁר לְסַמֵּךְ עַל הַהִתֵּר לְכַתְּחֵלָה, גַּם לְבָנֵי תוֹרָה, כָּל שֵׁישׁ הַפֶּסֶד בְּדַבָּר, וְאַמְנָם אִם אֵין אֵיזָה הַפֶּסֶד כָּל שֶׁהוּא לְקִנּוּת פְּרוֹת מַחֲנוֹת שׁוֹמְרֵת שְׁמִטָּה, בְּזֶה הַמַּחֲמִיר לְקִנּוּת מַחֲנוֹת שׁוֹמְרֵת שְׁמִטָּה, תְּבֵא עָלָיו בְּרָכָה. (יִלְקוּט יוֹסֵף עֲמוּד תשס"ו) וְרֹאה גַם בְּסוֹף הַהֲעָרָה.

וּבְהֲעָרָה שֶׁם כָּתַב רֹאה בְּשׁו"ת יִבִּיעַ אָמַר חֵלֶק י' (סִימָן לז וְהִלָּאָה מִעֲמוּד רנז עַד עמ' רצג) שֶׁהָאֶרֶץ מֶרֶן אֲמוֹר"ר בְּדִין הַתֵּר הַמְכִירָה, וְרֹאֵינוּ לְנִכּוֹן לְסַכֵּם כָּאֵן אֶת הַדְּבָרִים בְּקִצּוֹר, וּבִתְּסוּפֶת נֶפֶךְ בְּהִבְהָרַת כָּמָה דְּבָרִים, שֶׁבָּהֶם לֹא נִגַּע מֶרֶן אֲמוֹר"ר זִיע"א, לְתוֹעֵלַת הַמַּעֲשִׂיִּים.

והנה התר המכירה נעשה בשנים קודמות, על ידי כמה מגדולי האחרונים, בהם הגאון רבי יצחק אלחנן, והראש"ל היש"א ברכה, והספים עמו הראש"ל המרפ"א. וכנראה שעליהם פוין ביצועות מלפז (יורה דעה סימן נג) שכתב, בדבר השמיטה, תמהני שהלא התר פשוט הוא למכור הקרקע לגוי, וכל ישראל שבחו"ל נוהגים כן, בין לענין חמץ בפסח ומכירת בכורות, ובין לענין אלה שיש להם כפרים ושדות. "ובפרט כי גדולי רבני ספרד אשר צפרנס עבה מפרסם של חכמי אשכנז, מתירים ע"י מכירה", ואין נוכל לעשות תורתם פלסתר. והאמת שעל ידי פחזותם של האשכנזים יצאה מכשלה גדולה שיעבדו ישראל בעצמם את שדותיהם אף בלי התר המכירה. ומעולם לא עלה על דעתי שיהיה מי שחושש בזה להחמיר. וכיו"ב ראיתי בקבץ אחד שהביא דברי האבני גזר שנשאל מהרב דטבריא אם מתר למכור השדות לגוי באפן שהיהודים יעבדו שם בשביעית, וכתב הרה"ג השואל, המתקנו סוד בבי"ד של הספרדים והתננו להם וכו'.

והנה יסוד ההתר של התר המכירה, הוא בהסתמך על ג' יסודות:

א. שכל שמיצינו שתקנו חכמים מכירת חמץ לגוי, וכן מכירת בהמה שבכרה, או מכירת בהמה לגוי כדי שתאכל חמץ, כך אנו מסתמכים על המכירה לגוי הנעשית בערב שביעית. ואמנם יש אומרים שמכירת חמץ אינה מועילה אלא אם כן בטל את החמץ, דאז אינו עובר בבל יראה ובל ימצא מן התורה וכל האסור הוא מדרבנן, אבל אין המכירה מועילה להפקיע מידי אסור דאורייתא, דלא מהני הערמה בדאורייתא, הנה גם בשמיטה כבר כתבנו לעיל

על אסורי שביעית. [שרבם אינם שומרי מצוות אלא מסרתיים בלבד] ורק כאלף וחמש מאות חקלאים מצאו סדור ללמד בשנת השמיטה ולקבל תמיכה קטנה, וכל התר הוי בשבילם שעת הדחק. ונהי שהצבור הרחב יכול להחמיר כיום בנקל ולא לסמוך על התר המכירה, אבל בשביל החקלאים אפתי הוי שעת הדחק, ובפרט שההתר נעשה כדי להציל עם רב מאסורי שביעית, באשר רב היצור הנו ליצוא, ובלי התר המכירה רב המגזר החקלאי לא יוכל ליצא.

ולכן גם חקלאי ירא שמים, היודע שאינו יכול למצא פתרון אחר זולת מכירת הקרקעות לגוי, כגון שאם ישבית את שדהו, ואת היבול שלה, אותם סיטונאים הקונים ממנו, יתרגלו לקחת סחורה מחקלאים אחרים, או מחו"ל, ויבא לידי הפסד גדול גם בשנים הבאות, ויגרם לו מכף נזק גדול בפרנסתו, ורוצה להזדקק להתר המכירה, יש להורות לו שייסמוך באסור דרבנן על התר המכירה, כפי שהיתה דעתם של כמה וכמה גדולי הדורות, ועד אחרון מן אמו"ר זיע"א.

ודגמא לזה, שמעתי מעשה שהיה בשנת השמיטה הקודמת, בבעל חממות ירא ה', שמשוק בשוי של עשרות מליוני שקלים, שעשה השתדלות רבה לגדל גדולים חדשים במקומות המחזקים לחו"ל. ולרוחא דמלתא חתם על שטר ההתר מכירה ברבנות. ולבסוף כשראה שמחשבתו לא עלתה לפעל, במקומות החדשים שרצו להמשיך את מלאכתם, ונכנסו לחובות של מליוני שקלים, מצא רוחה במה שחתם קדם השמיטה על שטר ההתר מכירה. וסמוך על זה, ולא נכנס לחובות כאלו עצומים.

א', שכן דעת הרשב"ם, וכתב הרשב"ש, שכן דעת בעל הלכות גדולות, ור"י אברבנאל, והרב ר' יהודה בן יקר, והרב בעל העטור. [וראה לעיל בפרק א' מה שהאריך בבאור דעתם]. וכן כתב המאירי. [וכמו שכתבנו ביגדיל תורה פרשת שופטים אות ב]. ובדאי דחזו לאצטרופי לסניף להקל כשהוא למנע מכשול מרב הישוב בארץ ישראל על ידי התר המכירה, דחשיב כשעת הדחק. וכ"ז לצרוף עם מעשה המכירה לעפ"ם לפי כל הקננים. אבל לא שאנו סומכים עליהם לבטל ח"ו את השמטה.

ג. ועוד מצרפים לזה לרוחא דמלתא המחלוקת בעקר חשבון שנת השמטה, ולדעת כמה מהפוסקים אין החשבון שלנו נכון, וממילא אין זה ברור ששנת תשפ"ב היא שנת השמטה. וראה בפרק א' מה שהאריך בזה, וכתב שם שאחר שכן המנהג לנהוג כהגאונים בחשבון שנת השמטה, והקבלה והמעשה הם עמודים גדולים בהוראה, ואין אחר המנהג כלום, ואם כן כיון שהמנהג היום ששנת השמטה היא כשיטת הגאונים, ויש אומרים שאי אפשר לצרף את הדעות ששנת השמטה היא בשנה אחרת אפלו לספק או לסניף, כיון שהוא נגד מנהג הכל. ואף למה שכתבו כמה אחרונים דמהני לצרף לספק ספיקא אף סברא שהיא נגד המנהג, שאני הכא שהמנהג אליהם, ואם נצרף סברת המקלין עוקרים כל דין שמטה, ויבואו לזלזל בדיניה. אולם ביביע אמר הנ"ל העלה דחזי לצרף ספקות אלו לעוד כמה ספקות. במקום שיש לנו כבר ספקות נוספים, ומועיל לחזק ההתר, שהרי בעקר הדבר סוף סוף ספק יש כאן. והמציאות היא שהדבר עומד בספק. ולא מחמת המנהג השתנה הספק עצמו, ולכן אע"פ שבעקר השמטה אין שום

(בפרק א') בארץ בשם הרבה ראשונים ורב האחרונים, ועל צבאם מרן הבית יוסף (בריש סימן שלא) דסבירא להו דשביעית בזמן הזה מדרבנן. ואף להסוברים דשביעית בזמן הזה מדאורייתא, הנה מצינו לכמה מגדולי האחרונים הסוברים דמכירת חמץ מועילה גם בלא הבטול, דמהני הערמה גם בדאורייתא, וכן דעת הרב תבואות שור, דבהמות של ישראל אוכלות חמץ בפסח, לאחר שנמכרו לגוי, וכאן הרי לא יועיל הבטול שהרי הישראל מאכילם חמץ שנהנה ממנו. וכן דעת הגאון רבי זלמן, הרב ענג' יום טוב, החתם סופר, ועוד אחרונים. וכיו"ב אנו מסתמכים על מכירת און בהמת בכור (בכורות ג.) אף שהוא מה"ת. וכיו"ב מצינו הערמה בדאורייתא בסוגיא גטין (נה.) ובעוד מקומות, כאשר יבאר להלן. וכשם שבמכירת חמץ אין הגוי הקונה מתפנו באמת לקנות את כל החמץ, ואנו סהדי שאין בלבם לקנות את כל החמץ, אפ"ה מהני המכירה, משום דסוף סוף הנה מעשה קנני, וכמו שבאר החתם סופר. והוא הדין במכירת קרקעות בשביעית. והינו דממכירת חמץ מוכח דלא מעפב מה שיש בלב הקונה או המוכר, ואין גמירות דעת מצד הקונה.

ב. כי אנו מסתמכים בשעת הדחק [לחקלאים הרבים] על סברת היחיד, ובפרט באסור דרבנן, וכמו שאמרו בנדה (ט:) כדאי הוא היחיד לסמוך עליו בשעת הדחק. וכיון שמצינו להרז"ה הסובר שבזמן הזה לא נוהג שביעית כלל, רק ממדת חסידות, מסתמכים על דבריו להקל לפחות על ידי מעשה מכירה לגוי, מכירה הנעשית בכל מעשה הקננים. ויש אומרים שאף ביחיד ממש הדין כן, וכל שכן כאן שאין הרז"ה יחיד בדבר, וכאשר בארנו לעיל בפרק

דעת שלדעתם אין שום הֵתֵר לחרש ולזרע וכו', מלבד עבודות האילנות לאוקמי אילנא. ובתחלת שנת תרמ"ט הופיע פרוז גדול בחתימתם של פֵּעֶשֶׁרִים רבנים וחכמי הישיבה בירושלים נגד כל הֵתֵר שהוא לעבודה אסורה בשביעית.

אמנם לקראת שנת השמטה תרנ"ו, שהישוב החקלאי גדל והתרחב, ושערו שרוב החקלאים לא יעמדו בנסיון, וימשיכו בעבודה אף מבלי הֵתֵר, ולכן גם חלק מהמתנגדים למכירה הסכימו לעריכת חוזה מכירה לשנה זו, תוך שנויים מסוימים שהכנסו על פי הצעת הגאון רבי נפתלי הרץ הלוי, רבה של יפו, ואף הגאון רבי יהושע ליב דיסקין, והגאון רבי שמואל סלנט הסכימו לכך כהוראת שעה. ולקראת שנת השמטה תרס"ג פנה הגאון רבי נפתלי הרץ הלוי, אל גדולי ירושלים לחדש את ההתה, כיון שלא נשתנה המצב לטובה. פרבה של ירושלים בפעל כהן אז הגאון רבי אליהו דוד רבינוביץ תאומים [האדר"ת] זצ"ל, עקב זקנתו המפלגת של המרא דאתרא הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל. ועל דעתו של רבי שמואל סלנט השיב האדר"ת כי הגאון ר' יהושע דיסקין [שהסכים להתר בשנת תרנ"ו, נפטר בשנת תרנח] ראוי לסמוך עליו גם בשנה זו שהיא שעת הדחק. בינתיים נפטר הגאון רבי נפתלי הרץ הלוי, והטפול בנדון עבר לחתנו ממלא מקומו הגאון רבי יוסף צבי הלוי, ואכן שטר המכירה נערך על ידו.

לקראת שנת השמטה תר"ע, התעוררה שוב התנגדות לחדושו של הֵתֵר המכירה לשנה זו, לאחר פסח תרס"ט התקיימה אספה מיוחדת של רבני ירושלים בראשות הגאון רבי שמואל סלנט, ופרסם פרוז בשנת שבת לה', נגד כל

צרוף להקל, שבודאי ששמיטה נוהגת בזה"ז, מ"מ לגבי פמה פרטים נוכל לצרף סברות שכאלו כאשר יש עוד צדדים או ספקות נוספים. וראה ביביע אמר חלק י' (חיו"ד עמוד רפו), שכתב, שיש ספק גדול בשנות השמטה, וחזי לאצטרופי לס"ס.

סקירה על מכירת הקרקעות בשמטה

והנה לקראת שנת השמטה תרמ"ט, עוררו חלק מהמתישבים החדשים את בעית קיום המושבות ועמידתם בפני שביתה מחלטת בעבודות האדמה בשדה ובכרם בשנה זו. פקיד הברון רוטשילד פנו אז לגדולי הרבנים בארץ ובחוץ לארץ בדבר המשך העבודה החקלאית והתר שיוק התוצרת גם בשנת השמטה, היות שלדעתם נשקפת סכנה לעצם קיומן של המושבות בראשית דרכן, מקיים השמיטה כהלכתה. ובחדש שבט תרמ"ח נועדו בעיר ורשה הרבנים רבי שמואל מוהליבר, רבי ישראל יהושע טרונק [בעל הישועות יעקב], ורבי שמואל קלפפיש זצ"ל, ומצאו הֵתֵר לשנת תרמ"ט, למכר את השדות והכרמים שבארץ ישראל לנכרים, וההֵתֵר היה מחמת הצלת נפשות ובתנאים מסוימים, והגאון רבי יצחק אלחנן מקובנא הסכים להתר זה בתנאים מסוימים. אחד התנאים היה כי שטר המכירה יערך על ידי בית הדין בירושלים ובהספקתו, ומפיון שראשי בית הדין של האשכנזים בירושלים התנגדו להתר זה, פנו בני המושבות אל גדולי חכמי הספרדים בירושלים, אשר הם התירו את המכירה, וערכו את חוזה המכירה לבעלי המשקים.

אולם הגאון רבי יהושע ליב דיסקין, והגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל פרסמו בזמנו גלוי

טענה זו, שמכיון שהיו נוהגים אז אסור פרות שביעית גם בשל נכרים, משום גזרה אטו רב הקרקעות של ישראל, מה שאין כן עכשו, שרב השדות בידי נכרים ומעוטא דמעוטא בידי ישראל, ורב היושבים בארץ גם הם נכרים.

אולם פעת שרב הישוב בארץ הוא של יהודים, נפל טעם זה בבירא.

והנה יסוד התר זה שמוכרים לגוי, מצינו כיוצא בו בכמה דוכתי:

א. במשנה (פרק ד דמעשר שני משנה ה) מבאר, שאדם נותן פרות מעשר שני שלו במתנה לחברו, בשביל שיוכל לפדותם בלי תוספת חמש, שכן הבעלים הפודים מעשר שני שלהם מוסיפים חמש. וכן הוא ברמב"ם (פרק ה מהלכות מעשר שני) שמערימים במעשר שני אפלו בדאורייתא.

ב. וכן מצינו בנדרים (מח.) המדר הנאה מחברו ואין לו מה לאכל, נותנו לאחר לשם מתנה והלה מתר בה.

ג. וכן מצינו בביצה (יז.) במי שלא הניח ערובי תבשילין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא אחרים אופים ומבשלים לו. כיצד הוא עושה, מקנה קמחו לאחרים ואופים לו ומבשלים לו.

ד. ועוד מצינו בבכורות (ג:) מקנה אדם בהמתו או חלק מבהמתו המבכרת לעכו"ם, בשביל שתפטור מבכורה כשתלד. והיינו, שמוכר און הבהמה בחייה, ובודאי שאין הגוי מתפונ לקנן גמור, וגם הוא אינו מתפונ רק בכדי לפטור הבהמה מקדשת בכור, ואף על פי שהוא מן התורה, המכירה מועילה.

התר שהוא. כן התנגדו להתר זה הגאון הרי"ב"ז, המהרש"ם, רבי מאיר אריק [בעל האמרי ישר], ובעל הערוך השלחן. ולעמדתם קם הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל ובספרו שבת הארץ בסס את יסודות ההתר בארץ וברחב. ובשנים תרע"ז תרפ"ד תרצ"א היה זה הוא שערך את חזי המכירה.

באותה תקופה לערך הוציא אחד מגדולי הדור, הגר"י ענגיל, ספר מיוחד בשם אוצרות יוסף בו הוא מבסס את התר המכירה, וכתב שם: וגם טעם גדול להתיר אחר היות כל עקר שביעית בזמן הזה רק מדרבנן לדעת כל הפוסקים, ודרבנן סמכין על דעת יחיד בשעת הדחק, ואפלו במקום דפסק השלחן ערוך נגד דעת היחיד ההוא, גם כאן אין לה שעת הדחק גדול מזה "דנוגע לפרנסת אלפי משפחות", אם כן הא יש לסמוך אדעת הר"ז"ה המובהא בספר התרומות (שער מה), דאין שביעית נוהגת עתה כלל אפלו מדרבנן. וסברתו דשביעית צריך קדוש בית דין. וכן מבאר בתרגום יונתן בן עזיאל (דברים טו, ב) כי קרא שמטה לה' ארום קרא "בית דינא" שמטתא קדם ה'. וגם הרי הוא גם כן דעת הראב"ד המובאת ברמב"ן ורשב"א בפרק השולח, דרק כשנוהג יובל מדרבנן נוהג גם שביעית מדרבנן, מה שאין כן עכשו שאין יובל נוהג כלל אפלו מדרבנן, גם שביעית לא נהגא כלל אפלו מדרבנן, לא בעבודת קרקע ולא השמטת פספים.

בשנת תרצ"ח יצא אחד מגדולי ישראל בארץ נגד התר המכירה, ועל פי ערעור הנהגו שביעית במושבות הדתיים כפי ההלכה, בלי להשתמש בהתר המכירה. ובאמת שלא מצינו התר מכירת קרקעות לנכרי בדברי חז"ל בנוגע לשמיטה. אולם בשבת הארץ (מבוא אות יד) השיב על

דאפלו כשהמכירה קימת יש לדון אם היא פועלת הפקעת אסור שמטה. הב' - תקף המכירה, אם יש ממש בעצם המכירה כאשר שטחים גדולים בארץ נמכרים לגוי, ובפרט שאין המכירה מתבצעת בטאבו כדרך מכירת קרקעות בזמן הזה. הג' - התר המכירה, שהרי יש אסור לא תחנם בעצם המכירה. ולהלן נשיב על כל הטענות הנ"ל.

קדשת שביעית בפרות שנמכרו לגוי בשביעית

בשאלה הראשונה אם על ידי המכירה נפקע אסור שביעית, נחלקו גדולי הפוסקים, כי מרן הבית יוסף סובר שפרות שגדלו בקרקע ארץ ישראל שנמכרה לגוי, אין בהם קדשת שביעית. ולדעתו יש תועלת במכירה להפקיע הפרות מקדשת שביעית. ואלו המבי"ט והמהרי"ט סוברים, שיש קדשת שביעית גם על פרות שגדלו בקרקע גוי. וממילא אין שום תועלת במכירה. ויסוד המחלוקת בגמ' (גטין מז. בכורות יא: ובירושלמי (פרק ח דמאי הלכה ה) אם יש קנן לגוי להפקיע מחיוב מעשרות. הסוברים שאין קנן לעכו"ם למדים זאת מהפסוק, והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחזה, הקיש אחזה לעבדים, מה עבדים אתם קונים מהם [שישראל קונה עבד כנעני לגופו] והם אינם קונים מכס [שגוי אינו קונה ישראל אלא למעשה ידיו ולא לגופו], אף אחזה אתם קונים מהם והם אינם קונים מכס. [ירושלמי שם]. ועוד, שנאמר כי לי כל הארץ, לי קדשת הארץ, ואין קנינו קנן להפקיע מקדשתה שלא תתחייב במעשר. [גטין שם]. ועוד, והארץ לא תמכר לצממת כי לי הארץ, לחלטנות, כלומר לא תחול עליה מכירה לגוי, שהיא מכירה מחלטת, מבלי חזרה ביובל. [ירושלמי].

ה. ועוד מצינו בתוספתא (ריש פרק ה' דכתובות) ברבי טרפון שקדש שלש מאות נשים בשנות בצורת והאכילן תרומה, אף על פי שבודאי לא היה בדעתו לקדש אותן לשם אישות, אלא שמפיון שעל פי הדין הן מקדשות וצריכות אחר כך גט, לכן הן רשאיות לאכל בתרומה.

ו. ועוד מצינו בתוספתא פסחים (פרק ב') ישראל וגוי שהיו באים בספינה וחמץ בידי ישראל, הרי זה מוכרו לנכרי ונותנו במתנה וחוזר ולוקח ממנו לאחר הפסח.

ז. ועוד פ"צא בזה כמה שנהגו בכמה קהלות ישראל להקל בזה למכור הבהמות לגוי כדי להאכילם חמץ בפסח אין בו חשש, וכל מקום שהלכה רופפת בדרך הלך אחר המנהג. [ואחר שנים יצא לאור שו"ת יביע אמר חלק י', ושם (סימן לח עמוד רסג) הביא כמה דגמאות שהתירו הערמה עכ"פ באסור דרבנן. ושביעית בזמן הזה לרוח"פ ומרן הב"י היא מדרבנן. וע"ש בהערה עמ' רסו והלאה שסלק כל מה שיש לערער על דרך המכירה לנכרי, מדין הקנינים, מפי סופרים ומפי ספרים. ושם (סי' לט עמ' רסט) הוכיח במישור, שאף לאחר השבועה שנשבעו נחמיה וסיעתו לשמור דיני השמטה, אין השביעית נוהגת בזמן הזה אלא מדרבנן. ואין השבועה אלא לחזוק הדבר].

והנה בכל המקרים הנ"ל אין המכירה והמתנה מחלטות במציאות, אף המוכר והנותן ואף הלוקח והמקבל יודעים שהעברה אינה אלא פתריס כלפי דין ידוע, אבל מפיון שהדבר נעשה באחד מדרכי הקנינים המועילים לפי ההלכה, די בזה. אלא שבמכירת קרקעות בשמטה העלו גדולי הדורות ג' נקדות-תרפה שאינן במכירות אחרות, הא' - תועלת המכירה,

לְאָרֶץ] שֶׁלֹא בְּמִנְיָן [שֶׁל חֻכְמִים]. אָמַר ר' חֲנַן אוֹתָהּ שָׁנָה שְׁבִיעִית הִיְתָה וְהָלְכוּ גוֹיִים לְקַרְקָסָאוֹת שֶׁלָּהֶם וְהִנִּיחוּ שוּק מְלֵא פְרוֹת וּבָאוּ יִשְׂרָאֵל וּבְזָזוּם, בְּחִזְרָתָם אָמְרוּ בּוֹאוּ נִלְךְ אֶצֶל חֻכְמִים [לְקַבֵּל עַל יִשְׂרָאֵל] שֶׁמָּא הִתִּירוּ לָהֶן חֲזִירִים. הָרִי שֶׁכָּאֲשֶׁר חֲשַׁבְוּהָ לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל נִהְגוּ אֲסוּר בְּפְרוֹת שְׁבִיעִית שֶׁל גוֹי לְאַחֵר הַבְּעוּר.

וז"ל הַרְמֵב"ם (פֶּרֶק ד' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל הִלְכָּה כט): עֲכוּ"ם שֶׁקֵּנָה קֶרֶקַע בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְזָרְעָה בְּשְׁבִיעִית, פְּרוּתֶיהָ מִתְּרִין, שֶׁלֹא גָזְרוּ עַל הַסְפִּיחִין אֲלָא מִפְּנֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, וְהַעֲכוּ"ם אֵינָן מִצּוּרִים עַל הַשְּׁבִיעִית כְּדֵי שֶׁנִּגְזֹר עֲלֵיהֶם. וּמִן הַבֵּית יוֹסֵף הֵבִין מֵהֶלְשׁוֹן "פְּרוּתֶיהָ מִתְּרִין" שָׁאִין עֲלֵיהֶם קִדְשָׁת שְׁבִיעִית, וּמִתְּרִים אִף אַחֵר הַבְּעוּר, אֲלָא בְּשִׁבְלִי שֶׁלֹא נֹאמַר שֶׁמֶכֶל מְקוֹם יֵהִיוּ אֲסוּרִין כְּסְפִיחִים שֶׁגִּדְלוּ מֵאֲלֵיהֶם, הַסְּבִיר הַרְמֵב"ם שֶׁכָּאֵן אֵין מְקוֹם לְגִזְרָה זוֹ. וְאֵלוּ הַמְּהַרִּי"ט הֵבִין בְּדַעַת הַרְמֵב"ם שֶׁפְּרוּתֶיהָ מִתְּרִין הֵינּוּ לִפְנֵי הַבְּעוּר, שָׁאִין עֲלֵיהָ גִזְרַת סְפִיחִין, אֲבָל קִדְשָׁת שְׁבִיעִית יֵשׁ עֲלֵיהֶם.

טַעַם נוֹסֵף כְּתַב מִן הַבֵּית יוֹסֵף בְּאַבְקַת רוּכֵל שֶׁם לְהַתִּיר פְּרוֹת שֶׁל נִכְרִים בְּשְׁבִיעִית, דִּקְרָא כְּתִיב וְהִיְתָה שִׁבְתָּ הָאָרֶץ לָכֶם, לָכֶם וְלֹא לְנִכְרִים. וּבַעַל פֶּאֶת הַשֶּׁלַחן כְּתַב שֶׁהַדְּבָר מִפְּרֵשׁ בְּסִפְרָא (פֶּרֶשׁת בְּהֵר) לָכֶם וְלֹא לְאַחֲרִים. וְהַכּוֹנֵה לָכֶם לְאַכְלָה, וְלֹא לְנִכְרִים. כְּלוּמַר, שֶׁאֲסוּר לְהַאֲכִיל פְּרוֹת שְׁבִיעִית לְעַכּוּ"ם, כְּמִבְּאֵר בַּתוֹסֵפֶתָא (פֶּרֶק ה' דְּשְׁבִיעִית) וְהֵינּוּ אֲסוּר מִדְּרַבְּנָן, שֶׁכֵּן בְּסִפְרָא מִפְּרֵשׁ: וְלִשְׁכִּירָךְ וּלְתוֹשֻׁבְךָ מִן הָעַכּוּ"ם, הָאֵין לָנוּ לְפָרֵשׁ לָכֶם וְלֹא לְנִכְרִים אֲלָא עַל שְׁבֵת הָאָרֶץ, [שֶׁאִם הָאָרֶץ הִיא שֶׁל נִכְרִים פְּטוּרָה מִשְׁבִּיעִית]. וְלֹא עַל לְאַכְלָה.

הַסּוֹבְרִים שֶׁיֵּשׁ קִנְיָן דּוֹרָשִׁים מֵהַפְּסוּק "וְהָאָרֶץ לֹא תִמְכַּר לְעַמֻּתָּהּ", הָאֵם אִם נִמְכְּרָה חִלּוּטָהּ הִיא. [יְרוּשְׁלָמִי]. וְעוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר רֹאשִׁית דִּגְנָךְ, וְלֹא דִגְן נִכְרִי. [גִּטִּין]. וְהַרְמֵב"ם (פֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת הִלְכָּה י') פֶּסֶק, שָׁאִין קִנְיָן לְעַכּוּ"ם בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְכֵן דַּעַת הַרְאֵב"ד שֶׁם (הִלְכָּה יג), וְכֵן הוּא בְּמֵאִירִי (גִּטִּין שם).

אֲלָא שֶׁמֶרְן בְּתַשׁוּבַת אַבְקַת רוּכֵל (סִימָן כד) וּבִכְסָף מִשְׁנָה (פֶּרֶק ד' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה הִלְכָּה כט, וּפֶרֶק ב' מֵהִלְכוֹת בְּכוֹרִים הִלְכָּה טו) הוֹכִיחַ מִלְשׁוֹן הַרְמֵב"ם, שֶׁדּוֹקָא לְאַחֵר שֶׁחֲזַר הַיִּשְׂרָאֵל וְקֵנָה מִמֶּנּוּ הַקֶּרֶקַע מוֹעִיל מָה שָׁאִין כֵּן קִנְיָן לְנִכְרִי, אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁהַקֶּרֶקַע עֲדִין בְּרִשׁוֹת הַגּוֹי לְדִבְרֵי הַכָּל יֵשׁ קִנְיָן לְנִכְרִי בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לְהַפְקִיעַ מִן הַמִּצְוֹת. וְז"ל הַרְמֵב"ם שֶׁם: עַכּוּ"ם שֶׁקֵּנָה קֶרֶקַע בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא הַפְקִיעָה מִן הַמִּצְוֹת אֲלָא הָרִי הִיא בְּקִדְשָׁתָהּ. לְפִיכָךְ אִם חֲזַר יִשְׂרָאֵל וּלְקַחָהּ מִמֶּנּוּ אֵינָה כְּכַבּוּשׁ יָחִיד אֲלָא מִפְּרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת. ע"כ. וּמִשְׁמַע שֶׁהַחִיּוֹב הוּא רַק כְּשֶׁחֲזַר הַיִּשְׂרָאֵל וּלְקַחָהּ מִמֶּנּוּ. וּלְפִיכָךְ פֶּסֶק מִן הַבֵּית יוֹסֵף שֶׁפְּרוֹת שֶׁל גוֹי לֹא חִלָּה עֲלֵיהֶם קִדְשָׁת שְׁבִיעִית. אוּלָם הַמְּבִי"ט (בְּחֵלֶק א' סִימָנִים יא, כא, ריז, שְׁלו, וּבְחֵלֶק ג' סִימָן מה) וְהַמְּהַרִּי"ט (חֵלֶק א' סִימָן מג) חִלְּקוּ עַל מִן הַבֵּית יוֹסֵף וְהוֹכִיחוּ מִכְּמָה דּוּכְתִּי בִּשְׁ"ס וּבְרִמְבָּ"ם שֶׁאִף כְּשֶׁהַקֶּרֶקַע עוֹדָנָה בְּיַד הַגּוֹי אֵין קִנְיָנוּ קִנְיָן לְהַפְקִיעָה מִקִּדְשָׁתָהּ. וּמִלְבַּד זֹאת הֵבִיאוּ רְאִיּוֹת עַל קִדְשָׁת שְׁבִיעִית שֶׁנוֹהֶגֶת בְּפְרוֹת שֶׁגִּדְלוּ בְּקֶרֶקַע שֶׁל גוֹי, וּבֵין הֵיטֵר הוֹכִיחוּ כֵּן מֵהַתוֹסֵפֶתָא (אַהֲלוֹת פֶּרֶק יח הִלְכָּה טז) דְּאִיתָא הַתָּם: הַעִיד רַבִּי יְהוּדָה בֵּן יַעֲקֹב מִבֵּית גְּבְרִין, וְיַעֲקֹב בְּרַבִּי יִצְחָק מִבֵּין גּוֹפְנִין, עַל קִיסְרִי שֶׁחֲזִיקוּ בָּהּ מַעוֹלָם [שֶׁהוּא מֵאָרֶץ יִשְׂרָאֵל] וְהִתִּירוּהָ [פְּטוּרָה מִתְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת כְּחוּץ

כהוראת מֶרֶן, וְלֹא רֹאִינוּ לֹא שְׁמַעְנוּ שׁוּם חֲסִיד
שֶׁיֵּהָא נֹהֵג בְּעוֹר אֶפְלוֹ עַל יְדֵי הַפֶּקֶר. וְכֵן
פֶּסֶק הַרְדָּב"ז בְּתִשְׁבּוּתָיו (חֶלֶק ו' שְׁנֵי אֲלָפִים סִימָן
רכ"א). וּבִסְפָר פֶּאֶת הַשְּׁלַחֵן הָאֲרִיף בָּזָה, וְסִימָן:
וּבְרוּר פֶּשֶׁמֶשׁ דְּמִתָּר לִקְנוֹת תְּבוּאָה וּפְרוֹת
מִגּוּיִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹאֲכֹלָם בְּלֹא קִדְשֵׁת
שְׁבִיעִית.

נִמְצָא שֶׁהַעֲקָר לְדִינָא דְּפְרוֹת שֶׁגָּדְלוּ בַּקִּרְקָעוֹת
הַנִּמְכָּרוֹת לְנִכְרֵי, אֵין עֲלֵיהֶם קִדְשֵׁת שְׁבִיעִית,
וּמִתְרִים בְּסִחּוּרָה, וְלִהְיוּצִיָּאָם מֵאֶרֶץ לְחוּ"ל, כִּי
בְּדִרְבָּנָן כְּגוֹן בְּסוּרְיָה, יֵשׁ כַּח לְנִכְרֵי לְהַפְקִיעַ
מִקְדָּשֵׁת הָאֶרֶץ, וּשְׁבִיעִית בְּזִמְנָן הִזָּה אֶף בְּאֶרֶץ
הִיא מִדְּרָבָנָן, וְאֵם נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּהּ ע"י יִשְׂרָאֵל,
שֶׁעָשׂוּ מַעֲנֵבִים יֵין, וּמִזִּיתִים שְׁמֹן, חֲיָבִים
בְּתִרּוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת (בְּלִי בְּרָכָה). וְגַם אִם הִיִּשְׂרָאֵל
עוֹבֵד בְּשִׁדְּהוֹ אַחֵר שֶׁנִּמְכְּרָה לְנִכְרֵי, יֵשׁ לוֹ עַל
מִי לְסַמֵּךְ. וְרָאָה עוֹד בָּזָה בְּיָבִיעַ אִמֹּר חֶלֶק י'
(חיו"ד ס' מב עמ' רפ).

אם בטלה קדשת הארץ לגבי שביעית

וּבִיבִי"א (ח' יו"ד ס' לו' בהערה) הִבִּיא מ"ש הַתּוֹס'
(בְּמִזְוֹת פֶּא. פב:), דְּלִמ"ד תְּרוּ"מ בִּזְה"ז מִדְּרָבָנָן,
הֵינּוּ מִשּׁוּם שֶׁבִטְלָה קִדְשֵׁת הָאֶרֶץ, שֶׁקִּדְשָׁה
רִאשׁוֹנָה לֹא קִדְשָׁה לַעֲתִ"ל, לִפ"ז ה"ה שֶׁכָּלֵאִי
הַכֶּרֶם בִּזְה"ז מִדְּרָבָנָן, כִּיֹּן שֶׁבִטְלָה קִדְשֵׁת
הָאֶרֶץ. וְהַמִּל"מ (מֵאֲכַל"א פ"י ה"א) כְּתַב לִפ"ז
דִּה"ה לְעֶרְלָה בֵּא"י (לְמֵאִי דְקִי"ל עֶרְלָה בְּחוּ"ל סְפָקָה
מִתָּר שֶׁכֶּף נֶאֱמָרָה הַל"מ), דְּבִזְה"ז אֶף בֵּא"י סְפִיקָא
מִתָּר, מִשּׁוּם שֶׁבִטְלָה קִדְשֵׁת הָאֶרֶץ. וְכֵן הוּבָא
בְּס' פְּרֵי הָאֲדָמָה (ח"א דף כה:). וְכ"כ מֵהַר"י
אֶלְגָּאזִי בְּאַרְעָא דְרָבָנָן (ס' שְׁכָא), וּבִתְפֹא"י (עֶרְלָה
פ"א אוֹת ח). וּבִמְנ"ח (ס' רְמוֹ אוֹת ח) הִבִּיא ג"כ
סִיּוּעַ לָזָה מִהֶרְמָב"ם בְּפִירוּשׁוֹ (פ"ק דְּעֶרְלָה מ"ב).
וְע"ע כִּי"ב בְּצִל"ח (בְּרִכּוֹת לו'). וְע"ע בְּשׁוּ"ת

וְטַעַם נֹסֵף לְהִתַּר חֹדֶשׁ אֶחָד הָרִאשׁוֹנִים בְּסִפָּר
הַתְּרוּמָה (הַלְכוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל) בְּזִמְנָן הִזָּה שְׁשִׁבְעִית
מִדְּרָבָנָן, לְדַבְּרֵי הַכֹּל יֵשׁ קִנְיָן לְנִכְרֵי בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל לְהַפְקִיעַ מִקְדָּשָׁתָהּ. וּמֵהַטֵּעַם הִזָּה נוֹכַל
לִזְמֹר דְּשְׁבִיעִית מִתָּר לְחֹרֶשׁ וְלִזְרַע בְּקִרְקָע
עֲכו"ם אֶפְלוֹ מִדְּרָבָנָן. וְע"ש בְּבֹאֵר שִׁטַּת
הַגִּר"א.

וְעַל כָּל פָּנִים הִתַּר זֶה שֶׁל מֶרֶן הַבֵּית יוֹסֵף
הוּא הַיִּסוֹד לְהִתַּר הַמִּכִּירָה שֶׁהִנֵּהג מִשְׁנַת
תְּרַמ"ט וְאִילָף, שֶׁהָרִי שְׁמִטָּה בְּזִמְנָן הִזָּה לְרַב
הַפּוֹסְקִים הִיא מִדְּרָבָנָן, וּמִלְבַּד מָה שֶׁכְּתִבּוּ
הַתְּרוּמָה וְהַגִּר"א שֶׁבְּדִרְבָּנָן לְדַבְּרֵי הַכֹּל יֵשׁ קִנְיָן
לְנִכְרֵי לְהַפְקִיעַ, מִלְבַּד זֹאת יֵשׁ לְסַמֵּךְ עַל דַּעַת
מֶרֶן לְאַחֵר שֶׁחֲכָמֵי דוֹרוֹ הִסְכִּימוּ לוֹ, וְנִהְיָו כֶּף
לְמַעֲשָׂה, וְכִמוֹ שֶׁכְּתַב הַמְּבִי"ט עֲצָמוֹ (חֶלֶק א
סִימָן יא) שֶׁלֹּא נִתְפַּשֵּׁט בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶסּוּר
פְּרוֹת שְׁבִיעִית בְּקִרְקָע שֶׁל גּוֹיִים. וּמֶרֶן הַבֵּית
יוֹסֵף (שֵׁם סִימָן כד) כְּתַב, אִמֹּר יוֹסֵף קֹאֲרוֹ, אַחֵר
שֶׁכְּתַב הָרַב רַבִּי מֹשֶׁה מִטְּרַאנִי אֲגָרָת זֹאת
הַשְּׁנִית רָצָה לַעֲשׂוֹת מַעֲשָׂה כְּדִבְרֵי בְּשִׁמְטָה
שֶׁעֲבָרָה וּמַחוּ בִּידּוֹ, וּבְשִׁמְטָה זֹו שֶׁהִיא שְׁנִית
ה' שֶׁל"ד הַקָּשָׁה אֶת רוּחוֹ וְאֶמֶץ אֶת לִבּוֹ
לְתַקֵּעַ עֲצָמוֹ לַעֲשׂוֹת מַעֲשָׂה כְּדִבְרֵי בִּיד רִמָּה
וְקִמוֹ כָּל חֲכָמֵי הָעִיר וְעֵינָיו בְּדִבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים
וְהָאֲחֵרוֹנִים וְרָאוּ שֶׁאֵין בָּהֶם מִמֶּשׁ וְהִכְרִיזוּ
בְּבִתִּי כְּנִסִּיּוֹת בְּגִזְרַת נְדוּי שֶׁכָּלָם יִפְרִישׁוּ
תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת מִפְּרוֹת הַגּוֹי שֶׁנִּתְמַרְחוּ בִּיד
יִשְׂרָאֵל בְּשְׁבִיעִית כְּמוֹ בְּשֹׁאֵר שָׁנִים. ע"כ.

וּמֶרֶן הַחִיד"א (בְּרַפִּי יוֹסֵף סִימָן שְׁלֹא סק") כְּתַב,
שֶׁמִּפְּאֵן תְּשׁוּבָה לְמָה שֶׁכְּתַב הַחֲרָדִים שֶׁמֶרֶן
חֲזַר בּוֹ בְּסוֹף יָמָיו, שֶׁהָרִי בְּנִסָּן שְׁנֵת שֶׁל"ה
נִפְטָר, וְהַתְּשׁוּבָה הַנִּזְכָּרָת הִיא שְׁנֵת שֶׁל"ד,
וְנִמְצָא שֶׁעָמַד בְּדַעַתּוֹ עַד זִיבּוּלָא בְּתִרְיָתָא.
וּמֵעִיד שֶׁכֵּן הוּא מִנֵּהג יְרוּשָׁלַיִם מִיָּמֵי קֶדֶם

אור ש"מח (ח"ב סי' א), ובשו"ת בכורי שלמה (סי' כה). ע"ש. וכתב ביבי"א שם, שמכל זה יש סמוכים לומר שאף לגבי שביעית בטלה קדשת הארץ. ומכאן סיוע להתר המכירה. ודו"ק היטב. ע"כ.

טענות הגאון ה"חזון איש" על התר המכירה

ואמנם דבר ידוע הוא שהגאון פאר הדור החזון איש (שביעית, סימן כג סוף אות ד' וסימן כז ז') כתב שלא לסמוך על התר המכירה שמבצעת הרבנות. ועקר נמוקיו הם, מפני שנמכרו על ידי שליח, וכיון שיש כאן אסור לא תחנם ממילא אין שליח לדבר עברה, וממילא אין מעשה השליח קיים ואין המכירה תופסת. ושם כתב שיש אסור לא תחנם מן התורה במכירה זו, ואין חלוק בין אם יש לגוי הקונה קרקע בארץ, או לא, כי בכל קרקע נוסף, בית או שדה, שמוסרים לגוי, הרי הם נותנים לו חניה בקרקע זו. וסיים (סימן כד אות ד' בד"ה ולפיכך): שלפי זה המוכר קרקע על ידי שליח, בודאי שלא חלה המכירה כלל מדין אין שליח לדבר עברה. ומיהו על פי זה נצולים מאסור המכירה. ע"כ.

ועוד טענו על המכירה, שהרי מכירה זו לא נעשית בטאבו"ו כפי חקי המדינה, ואם הגוי היה תובע לקיים את המקח לא היה זוכה בתביעתו לאחר שהקרקעות אינן רשומות על שמו בטאבו.

ועוד טענו, מפני שבלב כל אדם שאין קנין זה קנין באמת, ובמכירת חמץ אמרינן כדי שלא יעבר בבל יראה גמר ומקנה, אבל הכא בשביל הפקעת מצות שביעית לא ימכרו את כל הארץ לנכרי, ואדרבה נוח לנו לשמור את השביעית מלמכר את כל הארץ לנכרי. גם

בספר קול יהודה (עמוד סג), כתב, שלא לסמוך על התר המכירה, שהרי אין קנין נגמר אלא כשיש הוכחה שגמר בלבד למכר. ובמכירת הקרקעות בערב שביעית הכל יודעים שהמוכר לא גמר בלבד להקנות, וגם הקונה לא סומך דעתו, וכל פעלות הקנין שעושים אין להם כל ערך לאחר שלמעשה אין שום הסכמה אמיתית. וכן מבאר בתשובת הרא"ש, הביאה הטור (חשן משפט סימן צט אות כ) במקצת אנשים שפותבים נכסיהם לאחרים, ואחר כך לווים, וכשבא המלוה לגבות חובו מצוה להוציא השטר ותולה נכסיו באחרים, והכל רואים דאף על פי שכתב כל נכסיו לאחרים הוא מחזיק בהן וכו', וידוע ונפר לכל דאמנדא דמוכח שלא גמר להקנות אלא להבריח נכסיו מבעלי חוביו, ויאלל ממון אחרים. ע"ש.

גם בספר אור לציון (שביעית, במבוא שבראש הספר) כתב שאין המכירה מועילה, כיעו"ש. וראה להלן מה שפתבנו להשיב על עקר טענותיו בענין סמיכות דעת, ובענין לא תחנם, ובענין זה דהשליחות בטלה. ובמה שכתב שעל פי דעת הרמב"ם אף אי נמא שהמכירה מועילה אסור לישראל לעבד בקרקע שנמכרה במכירה כזו לגוי בארץ ישראל, הנה כבר כתבנו לעיל בכמה דוכתי שלא בכל דכתא אמרינן שקבלנו הוראות הרמב"ם, כאשר אין לנו גלוי בדעת מרן השלחן ערוך, וכמו שמצינו בבית יוסף (סימן רנט) גבי גזי צמר, דאף שהרי"ף והרמב"ם סבירא להו להחמיר, מכל מקום כתב הבית יוסף דנקטינן להקל כיון שהוא מלתא דרבנן. וגם כאן הרי יש מחלקת בראשונים בדין זה, ולדעת רש"י ועוד ראשונים, מה שאמרו בגמרא יכול אני לומר אגיסטון אני בתוכו, הינו שהישראל יכול לעבד בקרקע

חקלאי בפני עצמו, ולא על כל מכלול המכירה, ומאן ימר לן שיש להסתפל על כל המכירה פלה לכל החקלאים, אלא מסתפלים על כל חקלאי בפני עצמו. אף יש לעין באותם קרקעות השיכות למדינה, שגם הם נמכרות בשטר המכירה של הרבנות, ולכאורה בזה אין גמירות דעת. והוי דברים שבלבו ובלב כל אדם, והוכיחו כן מדברי התוס' בב"ב דהכי סבירא להו.

תשובה על הטענה לא סמכה דעתיה במכירה זו

ויש להשיב כי הנה מדברי הריטב"א (קדושין ג.) מבאר, דכאשר יש סתירה בין גמירות דעת למעשה קנין, אזלינן אחר מעשה הקנין. וז"ל הריטב"א שם: ודלמא שאני התם דעקרא לתנאה. פרוש וסותר בדברים שבלבו מה שהתנה בפיו, דהנה לבו סותר את דברי פיו, מה שאין כן בהאי דזבין נכסה סתם שאינו סותר דברי פיו ממש, אלא שמוסיף עליהם, ושמעינן מהכא דדברים שבלבו ובלב כל אדם דהוו דברים, אם הוא עוקר מה שהתנה עליו בפרוש, לא מהני לה דברים שבלבו, ותנאו קים. ע"כ. והינו, דאינה מקדשת בודאי, אף שאומרת שבלבה התפונה להתקדש גם בלי התנאי. וזה הגמרא דחתה דלעולם דברים שבלב הוו דברים, אבל בגלל שהיא סותרת מה שאמר לה להדיא, אינו מועיל דברים שבלב.

הרי דכל שעוקר לגמרי מה שהתנה, תו לא מהני לומר דהוי דברים שבלב, וכל שכן כשעוקר את כל מעשה הקנין, ולא רק את התנאי. ובאמת שכן משמע מהסוגיא הנז', וכנהבנתו של הריטב"א. ודברים אלו היו בהעלם מעיניהם של הרב אור לציון, והרב קול יהודה, זצ"ל, שחשבו בדעתם דכל שיש חסרון

של גוי בארץ ישראל. וכיון ששביעית בזמן הזה מדרבנן, נקטינן לקלא אף נגד דעת הרמב"ם, וכאשר בארנו בארץ לעיל. ע"ש.

אם יש חלוק בין מכירת חמץ למכירת קרקעות – גמירות דעת

וראה בארץ בספר שבת הארץ, ובמאמרו של מרן אאמו"ר זיע"א על התר המכירה הנדפס בשו"ת יביע אמר חלק י' (חיו"ד סימן לז) בארפה, ובספר דבר השמיטה, ובספר לאור ההלכה (ענין שביעית) מה שכתבו בארץ לישב תמיהות החולקים.

והנה במה שחלקו בין מכירת חמץ למכירת קרקעות בשביעית, דהתם אם יבוא הנכרי וישלם מחיר החמץ במלואו לפי המספם והפתוב בשטר המכירה, מוכנים לתת לו הכל. ויטחנו קמח חדש לאחר הפסח. מה שאין כן בשביעית אם יבוא הקונה ועמו אילי נביות וישלמו מחיר כל קרקעות ארץ ישראל במליארי דולרים, וכי תסק אדעתין למכור לו, שהרי הדבר גובל בפקוח נפש למכור לו את רב קרקעות המדינה, וממילא י"ל דכל המכירה היא כחוכא ואטלולא, והוי בכלל דברים שבלבו ובלב כל אדם דהוו דברים. משא"כ במכירת חמץ איה"נ אלו הגוי יביא לו את מלוא התשלום, יסכים למכור לו את החמץ.

והתשובה לזה, כי הנה באמת אם מסתכלים על כל הקרקעות ביחד איה"נ בודאי שלא ירצו למכור הכל. אבל אם מתיחסים לכל אחד בפני עצמו, איה"נ אם יבא גוי ויתן לו יותר מהמחיר, וירויח מהמכירה, כל אחד ואחד בפני עצמו יסכים למכור, וממילא דמי שפיר למכירת חמץ. ויש לנו להסתפל על מכירה של כל

אם מפקיעים את המצוה על ידי איזו הערמה המתרת יש גם בזה גופא זכר למצוה. וגם בדרבנן יש לומר שאסרו הערמה כל היכי שהדבר מכון לעצמו והטעם שיש בגוף הדבר, אבל במקום שהיתה לנו מצוה דאורייתא, ומצד טעמא דקרא ויסוד צורת המצוה בטלה מן התורה, ואף על פי שעדין נוהגת מדרבנן, מפל מקום כל עקר ענינה אינו כי אם זכר לדבר. וזה מתקנים שפיר על פי האפן הנהוג, גם אם יש בזה הערמה.

ויש להוסיף דכיון שזו מכירה לזמן, מהני מכירה זו אף כנגד אומדנא דמוכח, ובאמת שגם במכירת חמץ סמכין על המכירה גם בכמות גדולה מאד, בבתי חרשת וכדומה, הגם שהיא הערמה גלויה לכל. דאזלינן בתר מעשה המכירה ודרכי הקנינים. ובמכירת חמץ סגי למוכרו בדבר מועט, וכמו שכתב מרן השלחן ערוך (סימן תמח סעיף ג). וע"ש בבאור הלכה. וכן כתבו התוס' (ע"ז עא.) לגבי שתוף עכו"ם בבהמה לפוטרה מן הבכורה, שאין צריך שיתן מעות שוה הראש והראה, אלא סגי שיקנם בפרוטה, דאנן סהדי שהישראל גמר ומקני לעכו"ם כדי להפטר מן הבכורה. והובאו דבריהם בש"ך (יור"ד סימן שכ סק"ז). ואם כן הוא הדין גבי שביעית שהרבנות קבלה יפוי כח מהחקלאים לבצע את המכירה, ומתכוננת לגמר ולהקנות לנכרי כדי למנע רבים ממכשול אסור. וע"ש עוד בענין מכר חמצו לגוי, והצהיר בפני חבריו שעושה כן רק בשביל לקבל תעודה ועוד.

אם יש אסור "לא תחנם" במכירה

וכבר כתבנו שאין אנו חוששים לאסור לא תחנם במכירה זו, דאף שמבאר במשנה (עבודה

בגמירות דעת למכור או לקנות, אין המכירה תופסת, וצ"ע דמה יענו לגבי גמירות דעת של הקונה במכירת חמץ. וע"כ דמעשה שעושים קנין גובר על דברים שבבלב. ומה גם לפמ"ש בשו"ת טוב טעם ודעת תליתאי (ח"ב סי' כב) בדברבנן סמכי' על הערמה. וראה עוד במה שכתבנו בס"ד בשלחן המערכת ח"א (מערכת ג' עמוד תרצה). וח"ב (עמוד תרפא).

ועוד כתב להשיב על הטענה הנ"ל בספר שבת הארץ במבוא (פרק יג), שאין לומר לא סמכא דעתיה בקנין זה, מאחר שהוא קנין לזמן, ודמי לשכירות לענין סמכא דעתיה, וכסברת הסמ"ע, דכיון שהוא לימים קצובים סמכא דעתיה גם בלא שטר, ומשמע אפלו אם נהגו לכתב שטר. והינו דכשם שבמטלטלין אין אנו חוששים ללא סמכא דעתיה בהערמה, הכי נמי במכירת קרקע לזמן. ומלבד כל זאת העקר הוא כאמור דלא שיהיה כלל כאן לא סמכא דעתיה, דעל מה שהוא בא לקנות, דהינו שתחשב שלו לענין הפקעת דין שביעית, על זה ודאי סמכא דעתיה וניחא לה לישראל להקנות לנכרי. ועל כל פנים במידי דרבנן, כשביעית בזמן הזה, יש לומר מעקר הדין דסמכין אמאן דאמר דהערמה מתרת ואין צריך על זה קרא. ונראה, שאף על פי שיש לפעמים שהחמירו לאסור הערמה אפלו בדרבנן, ולפעמים התירו גם בדאורייתא, אף במצוה כזאת שעקר עשייתה הוא משום זכר, בודאי מתר לעשות הערמה, שגם בהערמה, כיון שעושה אותה על פי דין תורה, יש זכר למצוה, כי בכל מה שעושין מצד המצוה יש זכר. וכן בשביעית, כיון דלא נהגה מן התורה ואין אנו עושים כי אם זכר לשביעית, כלשון הגמרא (גטין לו:), כדי שלא תשכח תורת שביעית לכשיגיע הזמן שנקים אותה מן התורה לכל חקיה, יש לומר שגם

משום האזי מצוה, ועל זה כתב לישב שלא אמרה תורה לעולם בהם תעבדו אלא משום שלא יתן להם מתנת חנם כענין שכתוב בעובדי כוכבים לא תחנם. וכיון דאיכא מצוה לאו משום חנינה דידהו קעביד, אלא לצרף עצמו והוה לה כנותן דמי עצמו. ע"כ. וכיו"ב מצינו ברשב"א בגטין (לח).

ובשו"ת כתב סופר (ארח חיים סימן סא) העיר על הפגון אברהם, ממה שמבאר בסימן שכג סעיף ז', בדין טבילת כלים בשבת דירא שמים יתן הכלי במתנה לנכרי, דהא אסור לתן מתנה לנכרי משום לא תחנם. ועל זה השיב, דודאי אם יש לו שכן נכרי מכירו דליכא משום מתנת חנם אסור לו לתן במתנה לאחר, כיון שאפשר לתן לשכנו דליכא אסור למה נתיר לו בדרך אסור, אבל כשאין לו שכן ומכיר צריך לעין. ע"ש. וראה שם עוד.

ד. ועוד יש לצרף מ"ש בפתח הדביר (או"ח סימן רמו ס"ג) שלא אסרה תורה בלא תחנם במתנה על מנת להחזיר. דחנינה בקרקע משמע לצמיתות. והובא בשד"ח (כללים אות ל' סימן צ' ח"ג עמוד 300). והוא לפי מה שכתב הרמב"ם בטעם אסור זה, שאם לא יהיה להם קרקע תהיה ישיבתם עראי, ואם כן פשהיא על מנת להחזיר תהיה ישיבת עראי. ע"ש.

ה. ויש לצרף שיטת הסמ"ג (לאוין מח) דאסור לא תחנם נאמר דוקא בז' אמות. וכ"כ המנ"ח (מצוה צד) בד' רש"י (גטין מה. ד"ה לא). ודלא כתוס' (ע"ז כ. ד"ה אמר) ושאר הראשונים.

ו. ועוד יש לצרף מה שכתב בשו"ת משפט כהן (ס"ס סח) דכל שיש לגוי קרקע אחרת בארץ ישראל אין אסור לא תחנם. והובא ביבי"א ח"י הנ"ל (סי' מא סק"ט). ע"ש.

זרה יט): שאסור למכר קרקע בארץ ישראל לגוי, משום לא תחנם, עם כל זה פאן אנו מסתמכים להתיר מכמה סבות:

א. שיש לומר שאין אסור זה קים אלא בעובדי עבודה זרה, אבל לא בישמעאלים שאינם עובדי עבודה זרה, וכן מבאר בתשובת הרשב"א (ח"א סימן ח) על מה שאמרו במשנה (חלין צג). שולח אדם ירף לנכרי, והא אסור לתן להם מתנת חנם, וכן הקשו התוס' בפסחים (כא) ובחלין (קיד): ובעבודה זרה (כ). והרשב"א הביא בשם השואל בתרוץ השני, דהוא דשולח ירף לנכרי אירי בגוי שאינו עובד עבודה זרה. וראה להלן בדעת הרשב"א, ועוד בענין אסור לא תחנם בישמעאלי.

ב. ועוד יש לומר, דהיכא שהמכירה נעשית לתועלת הישוב בארץ ישראל לא שיה אסור זה. וכמ"ש האד"ר"ת בספר שבת הארץ (עמ' קכח). ועוד. הובאו ביביע אמר שם (סק"ח).

ג. ועוד יש לצרף סברת האומרים שדוקא אם המכירה נעשית לצרף הגוי איכא לא תחנם, אבל אם המכירה נעשית לצרף הישראל, ליכא בזה אסור לא תחנם. וכן משמע מדברי התוס' (ע"ז כ. ד"ה ר"י) שכתבו, דבנכרי המכירו מתיר לתת לו מתנת חנם, דיש בזה הנאה לישראל הנותן. וכן משמע מהר"ן (גטין לח): דכל היכא דאינו עושה כן משום חנינה דידהו אלא לצרף עצמו, מתיר. [ואפלו אינו מכון שיכיר לו טובה, רק כ"ז שפונתו אינו לטובת העפושם מתיר ואין בו משום לא תחנם]. ובזה כתב לישב מה שאמרו בגמ' ברבי אליעזר ששחרר את עבדו לצרפו לעשרה, והא כל המשחרר את עבדו עובר בעשה, ותרצו בגמרא, מצוה שאני. ואי עשה גמור הוא היכי דחינו עשה שבתורה

ויראה עוד בדין לא תחנם בשו"ת ציץ אליעזר חלק ו' (סימן לב אות א'). ע"ש.

והנה בעקר טענתו של הגאון החזו"א, שאפי' אם עברו ומכרו, אין המכירה מועילה הואיל ויש בה עברה של לא תחנם, וכיון שהמכירה נעשית ע"י שליח אין שליח לדבר עברה, ובטלה המכירה. הנה בשו"ת יביע אמר האריך להוכיח דאף שאין שליח לדבר עברה מ"מ המעשה קיים, ועוד יש להעיר, שנראה ברור שאפי' לדעת האוסרים שלא מסכימים עם היתר זה, ואומרים שאחר שבב"י נראה שיש אסור לא תחנם בישמעאלי, [אע"פ שלא ראה תשובת הרשב"א והמאירי], מ"מ הרי סו"ס דעת כמה גדולים להתיר ועליהם סמכו הרבנות הראשית, וא"כ שוב לא שייך לקרא לדבר זה עברה, ואין שליח לדבר עברה, כי כל אדם שעושה ע"פ חכמי ישראל, אפי' על הצד שחכמי ישראל טעו ח"ו, כבר אינו בגדר עברה כלל ח"ו. ולא חשיב שליח לדבר עברה אף לדעת החולקים על המתירים, וממילא אין שום מקום להחמיר ע"פ טענה זו. וכ"כ במפרש באגרות משה (או"ח סי' קפו) באתרוגים שהובאו מאר"י ע"פ היתר המכירה, שפשוט שפנין שעושים ע"פ הוראה, ליכא אסור לפני עור ולא מסייע, שהעושה ע"פ הוראה אין לו שום חטא אף אם ההלכה שלא כמותו, כל זמן שלא עמדו למנין בקבוץ כל חכמי הדור ונפסק שלא כמותם, כמו עירו של ר"א שלא חטאו כלום. ולכן אין לחוש למה שאסרם גאון אחד לקחם ולצאת בהם י"ח. וראה שם עוד ובשיטת הרמב"ם באסור לא תחנם.

אם מרן מודה שאין אסור לא תחנם בישמעאלי

והנה בטור (חו"מ סימן רמט ס"ב) כתב שאסור לתן מתנת חנם לעובדי ע"ז. וכתב הב"י, דלאו

ז. דכיון שמוכרים את הקרקעות להציל את אותם שאינם שומרי תו"מ, שאם לא ימכרו את קרקעותיהם, בודאי יעבדו בשביעית, ויעברו על הרבה אסורים. יש אומרים שאומרים לו לאדם חטא בחטא קל כדי להציל את חברו באסור חמור. וכיעוי' בשבת (ד:) ע"ש.

ח. ועוד יש לצרף מ"ש בשמן המור (יו"ד סימן צ') פתב שמכירה לזמן מתנת, ואף עדיף משכירות. והביאו הג"ר יצחק אלחנן (במכתבים). אלא שהחזו"א (שביעית פכ"ד אות ד') ובמעדני ארץ (סימן א') דחו דעה זו מהלכה. [ועכ"פ חזי לצרפה לסניף נוסף].

ט. ועוד יש לצרף מ"ש בנשמת כל חי (סימן נה) שאין אסור למכור לגוי באפן שלא ידור באר"י. ודלא כספר מלאכת הקדש. וע' להגאון תורת חסד (הובא בקרם ציון הר צבי אוצר השביעית עמ' לו) שהוכיח שכל אסור לא תחנם אינו על הקנין, אלא על מציאות החננה בקרקע, וראיה מביריתא ערוכה (גטין מד:) דאמרינן שאם הגוי אדם וכבש מיד הישראל את הבית, מתיר לישראל לקחת ממנו דמים, שאינו אלא כמצייל מידו, וקשה היאך שרי, והלא עכשו מקנה לו את הבית מן הדין, ועובר על לא תחנם, אלא ע"כ שכל האסור לא בעצם ההקנאה, אלא בעצם החננה. וכיון שהוא כבר חונה, לא שייך אסור בהקנאה. ולפי זה בנדון דידן שאין הגוי חונה בקרקע, אלא היא רק קנויה לו, אבל בפעל ממשיך הישראל לנהל את עניני הקרקע בהסקמת הגוי, וכפי שמופיע בשטר המכירה של הרבנות הראשית, לא שייך פה אסור לא תחנם. וכיו"ב כתב בשו"ת הר צבי (יו"ד סי' קכג). ע"ש. ואמנם החזו"א (שביעית פכ"ד אות א') כתב שלא נתנה התורה לשעורין. ע"ש. מ"מ חזי לצרף סברא זו לכל הסברות הנ"ל.

ישפיל עבדי חלק ו' (דף נו עמוד א'), זאת ועוד שפבר כתב החזון איש דנקטינן פדברי רב הראשונים הסוברים שכל הקפידא בדינא דמלכותא דינא הוא פשהשלטון מקפיד על כף ומעניש למי שאינו נוהג לפי קביעת השלטון. אף בענין הטאבו אין השלטון מקפיד על כף, והוא נעשה לפי רצונם של בעלי דבר. ועוד י"ל דדינא דמלכותא דינא הוא דוקא כשיש למלך הנאה ישירה מדין זה, אבל לא בסתם תקנות.

וספר הרב נחום רקובר, כי לפני כמה שמוטות יזם הצעת חק הקובעת כי המכירה המתבצעת על ידי הרבנות הראשית בערב השמיטה תופסת גם לפי החק, ודינה כדין מכירה המתבצעת בטאבו. ואכן בזמנו החק התקבל, והוא קיים עד היום. וממילא טענת דינא דמלכותא דינא, נופלת בזה.

נמצא שיש תקף למכירת הקרקעות של החקלאים לנכרי, אפילו אם לא נרשמו בספרי האחזה אצל הממשלה (טאבו) על שמו של הקונה, כי הממשלה שהיא של ישראל מסכימה להשתמש בהתרת המכירה לטובת החקלאים שבאשראל, ולרוחא דמלתא פבר התקבל חק מפרש בכנסת אשראל שממשלת ישראל מכירה במכירת הקרקעות לנכרי, לצרף הפקעת אסור שביעית, אף ללא רשום בטאבו. וכמו שבאר בזה בשו"ת יביע אמר חלק י' (חיו"ד סי' מ עמ' רעא).

ולענין קדשת שביעית בפרות שנמכרו לגוי, פבר בארנו דעת מרן בזה, וידוע שכל ארץ אשראל היא אתרה דמרן ז"ל, ובהיות וחדשים מקורב באו לנהג להחמיר כד' המפי"ט לשמור על קדשת שביעית בפרות שנמכרו לגוי, על

לאפוקי ישמעאלים אלא לאפוקי גר תושב, דהינו שקבל עליו ז' מצות בני נח, וזה שאנו מצוים להחיותו, אבל שאר גוים כלם דין אחד להם. ע"כ. וכ"פ בש"ע (שם). ע"ש. ומבאר דיש אסור לא תחנם גם בישמעאלי. אף י"ל דמרן לא ראה את תשובת הרשב"א הנ"ל, וד' המאירי, ואלו הנה שמע לה הנה הדר ביה, אחר שכן הוא גם דעת הרמב"ם. וענין להרמ"א (בחו"מ ס"ס כה) שהביא מהמהרי"ק האי פללא, דאם נעלם מאיזה אחרון דברי הראשון, אמרנו אלו הנה שמע לה הנה הדר ביה.

ונודע שהג"ר יצחק אלחנן התנה בהתרת המכירה בשביעית למכור רק לישמעאלי. וסמוך על דברי הב"ח (סי' רמט) דפליג על הב"י, ובשעה"ד ראוי לסמוך על הב"ח. ומפני זה הראי"ה קוק קרא להתרת זה פרצה דחוקה. אף לא ראה תשו' הרשב"א הנ"ל, ואפשר דאף מרן הב"י אלו היה רואה דברי הרשב"א והמאירי הנה הדר ביה.

גם בשו"ת ציץ אליעזר חלק טו (סוף סימן מז אות ה') העלה דבנכרי שאינו עובד ע"ז ליכא משום לא תחנם, וכמתבאר נמי מדברי הרשב"א והמאירי הנ"ל. ע"ש. וראה עוד בשו"ת יביע אמר ח"ז (חחו"מ סי' ב אות א) ובח"י (חיו"ד סי' מא), שחזר והניף ידו לבאר דגבי ישמעאלי ליכא אסור לא תחנם כיון שאינם עובדי ע"ז. ע"ש.

רשום בטאבו

ואף כשאין המכירה רשומה במשרדי הממשלה בטאבו, ולכאורה בענינים כיוצא באלה שפיר אמרנו דינא דמלכותא דינא. הנה מלבד דסוף סוף עושים חוזים ושטרות שיש להם תקף גם מצד הממשלה, והממשלה מתחשבת בכל חוזה ומחייבת את הצדדים לקיים הנאמר בו גם אם אין שם בולים. וכמו שכתב בשו"ת

וכל זה שיך גם בנדון דיין. וראה עוד שם בדעת הגרש"ז אויערבך בענין התר המכירה בשביעית שהראה פנים להתר זה.

למכור לגוי רק את שכבת העפר העליונה של הקרקע

וכמה גדולים הציעו למכור לגוי רק את שכבת העפר העליונה של הקרקע, שבכך אין חשש של לא תחנם, וכן בזה ג"כ הגרש"ז אויערבך בשו"ת מנחת שלמה (ח"א ס"א) וכתב, שראה שלמ"ד יש קנני לגוי להפקיע מתרו"מ ושביעית, אף אם עקר הקרקע שיך לישראל, מ"מ אם כל העפר של שעור יניקת הזרעים שיך לגוי שפיר מהני קנינו להפקיע, והינו משום דחויז ממה שהוא בעלים על העפר הרי הוא בעלים גם על שם "ארץ" שיש על אותו עפר, ואף בכה"ג שמחזיב הגוי לסלק משם את העפר וקנינו להשתמש עם הקרקע שלמטה כבסיס לעפר שלו אינו אלא לזמן, אפ"ה מהני קנינו להפקיע, גם להסוברים דקנינו לזמן לא אלים להפקיע, כיון שהבעלות על כל העפר של שעור יניקת הזרעים היא מחלטת ולא רק לזמן מגבל, ואף שיש לפקפק ולומר דכיון שרק שם "ארץ" גורם לחיב במצוות התלויות בארץ ובזה הרי קנינו רק לזמן, מ"מ אותם גאוני אה"ק שהתירו להפקיע משביעית ע"י מכירת העפר ע"מ לפנות, ולא רצו לסמוך על התר של מכירת השדה לזמן, ודאי סברי כמו שכתבנו.

ובספרו מעדני ארץ (שביעית סי' יז אות ו), הביא שבהתר המכירה סדר הגרנה ז"ל, למכור לגוי את השטח העליון של הקרקע, על מנת לקוץ, ובזה מסתבר דמודו כלי עלמא דיש קנין לגוי להפקיע, משום דדמי למוכר עפר לגוי ולא

פי הוראת מרן פאר הדור הגאון החזון איש זצ"ל שהכריע כן. יתכן שיצא שכרם בהפסדם, כי מי לא יחוש לגזרת חרם ונדוי שהחרימו מרן ז"ל וכל הקדושים שעמו להנהיגם דיני שביעית בפרות של גוים. ומכל שכן באתרה דמרן ז"ל שבודאי היא חומרא המביאה לידי קלא. ומה שסברו שלא החרימו חכמי צפת אלא להנהיגם לפוטרים מדיני תרומות ומעשרות [שהיא קלא גמורה], אבל להחמיר לנהג בהם דיני שביעית לא החרימו, שהרי המחמיר תבא עליו ברכה. הנה מדברי המהרשד"ם מבאר לא כן, שכתב להדיא "שהחרימו לשומרי שביעית" ופרשו לאותם ששומרים קדשת שביעית בפרות שנמכרו לגוי, ולא קאי על התשובה שקדם לה, במי שהחמירו לשמר ב' שנים שמטה. ודו"ק היטב בדברי המהרשד"ם. נמצא דאבעי לן למיחש טובא לדבריהם, ובפרט לדין שקבלנו הוראות מרן ז"ל.

וענין בכסף משנה (פרק א' מהלכות תרומות ומעשרות סוף הלכה יא) שכתב, שחכם אחד חשב להתחסד בעשתו הפך המנהג ומפתה אחרים לנהג כן. ונראה פשוט בעיני שראוי למנעם מזה משום לא תתגודדו. ועוד שמכיון שבכל אלו המקומות נהגו כד' הרמב"ם לפטר מתרומות ומעשרות, הרי הוא נוגע בכבוד הראשונים שנהגו כן, והרי אף הריב"א לא מלאו לבו לסמוך על סברתו נגד המנהג, ועוד שדבר זה הוא דבר שאין רב הצבור יכולים לעמד בו. לכן יש לגזור עליהם שלא ינהגו כן. ואם יסרבו יכופו אותם, כההיא דשמואל דא"ל אכל משחא ואי לא כתבינא עלך זקן ממרא. ושוב נתקבצו כל חכמי העיר וגזרו בגזרת נח"ש, שעוד כל ימי עולם לא יעשר אדם פרות הלקוחים מעכו"ם, אלא כמו שנהגו עד עתה כדברי רבנו. עכת"ד.

נשיה ציה תבל, תבל לעלא מכלהו, פד נפיק אדם מגנתא דעדן, מתמן אתרמי להווא דאקרי ארץ, ואיהו אתר חשיף דלית תמן נהירו כלל, ולא משמש כלום, פיון דאדם עאל תמן דחיל דחילו סגי, ולהט החרב המתהפכת הוה מלהטא בכל סטרין גו ארץ, פיון דנפק שבת והרהר תשובה, אפיק קודשא ברין הוא לה להווא אתר דאקרי אדמה, בהאי אית נהירו דנהיר ודיוקניו דכבניא ומזלי, ותמן יומא וציורין דבני נשא עלאין גברין דנפקו מאדם במאה ותלתין שנין וכו', ואלין משטטי ונפקי לעלמא דא וכו'. בהאי אתר אתגליד קו והבל, פיון דחטא קו אחית לה קודשא ברין הוא להווא אתר דאקרי אדמה וכו', הרהר תשובה וסליק לה קוב"ה לארקא, ובארקא אית נהירו דנהיר מגו שמשא, וזרעין זרעין ונטעין אילנין, וכל אנון דתמן אנון מתולדין דקין ואנון בתרין רישין וכו'. עד דאוליד שת, ומתמן סליק לעלא ד' דרגין, וסליק להאי אתר דאקרי תבל וכו'. ע"כ.

וכן נודעים דברי חז"ל (אבות פ"ה מ"ו) שהקב"ה ברא פה לאדמה, ולשם נבלעה עדת קרח. וכן שערי ירושלים נטבעו. ועדת קרח נמצאים בגיהנום התחתון. וכן יש גן עדן התחתון. וכו'. נמצא מבאר מכל זה, שבתוך האדמה אין רק אדמה מקצה אל קצה, אלא יש חלל בתוך האדמה, ויש ג"כ שבע ארצות זו בתוך זו, ולכן יש הפסק באמצע כדור הארץ, כך שאין חבור בין האדמה של ארץ ישראל מקצה אל קצה מעברו השני. ודו"ק.

דעת מוהר"ר עזרא עטיה זצוק"ל - בענין התרומכירה

והנה מרן אאמו"ר זיע"א היה תמיד מזכיר את דעתו של מורנו ורבנו ראש הישיבה הגאון

קרקע, ולא נוהג בכהאי גוונא הלאו דלא תמכר לצמיתות. ע"ש. וע"ש. כבזה במנחת שלמה שם, למ"ד דאין קנין, שיתכן שלא יועיל.

למה קדשת ארץ ישראל לא מתפשטת לעברו השני של כדור הארץ

ובמנחת שלמה שם כתב להעיר אגב אורחא, להעיר פיון דקדשת ארץ ישראל היא מתהום ארעא ועד רום רקיעא, למה לא תתפשט הקדשה גם על הקרקע שמעברו השני של העולם שמכון ממש נגד ארץ ישראל, ואף אם נאמר דכיון שבדבר עגל הכל מכון כנגד המרכז שבאמצע לכן גם הקדשה מתפשטת רק עד המרכז שבאמצע ולא יותר, אבל מ"מ לענין טמאה רצוצה שבוקעת ועולה עד לרקיע, גם לגבה כזה אשר משם אינו חוזר ונמשך כלל אחר הקרקע שלמטה - וגם בוקעת ויורדת עד התהום ויותר, וא"כ מנין שאין הטמאה בוקעת גם עד לרקיע שמצדו השני של כדור העולם, וכיון שבכל צד יש קברים שהם נקרים וידועים תו הוה לה קבוע דחשיב כמחצה על מחצה ואסור לכהנים לדרף שם, וכמו שהק' הר"ש מקנזון, דנחוש בכל דוכתי לנחל איתן ויהא אסור לחרש ולזרע, וכל התרוצים שנאמרו על קושיא זו לא שיכי כלל להקא, וגם קשה דנחוש נמי לקבר שמכון כנגד המזבח וכההיא דגלגלתו של ארונה היבסי, ומה טעם לא נאמר שגם בזה הטמאה בוקעת ועולה, ומנין לנו שלענין טמאה וכדומה רואין את העולם כשטח ישר מבלי להתחשב כלל עם זה שהעולם באמת עגל ככדור. עכ"ד.

ויש להשיב בזה, על פי מה שנודע מ"ש בזוה"ק (בראשית דף רנ"ג:) שבע ארצות אנון, דא לעלא מן דא, כמה דאינון שבועה רקיעין דא לעלא מן דא, ואנון: ארץ אדמה ארקא גי

הנהיגו בישיבה בזמנו להסתמך על התר המכירה. מיד לאחר מכן הגיעו כמה תלמידי חכמים מהישיבה לביתו של ראש הישיבה ובקשוהו שיורה להחמיר בזה, והתמרמרו על החלטת ההנהלה להסתמך בישיבה על התר המכירה, ואמר להם ראש הישיבה שאכן הם יכולים לבשל לבדם במטבח ולא להסתמך על התר המכירה, [אבל באפן כללי ההנהלה החליטה להסתמך על התר המכירה מאחר שלא נמצאו ירקות טובים למאכלם של בני התורה].

נמצא שראש הישיבה הראה פנים להתר זה, ודלא כמו שפרסמו בשמו שכביכול שלל את ההתר מכל וכל. והגאון רבי צבי סימן טוב שליט"א אמר לי, שבזכרוננו שבישיבת פורת יוסף בזמנו סמכו על התר המכירה, כי היתה אז שעת הדחק והיה קשה מאד להחמיר בזה. גם ידידנו הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א ספר לי, כי לפני מלחמת ששת הימים היו נוהגים לסמוך על התר המכירה בשביעית בישיבת פורת יוסף, ובזמנו היו סועדים בישיבה גדולי המקבלים בירושלים, וכן אברכים חשובים, כשלוש מאות בני ישיבה ורבנים, וכלם סמכו על התר המכירה. ובדאי שהדבר נעשה כן על פי הוראת ראש הישיבה. והיה שלחן אחד שבו הסבו האברכים שהחמירו על עצמם שלא לסמוך על התר המכירה. [ואגב, הגאון רבי יוסף בוקסבוים זצ"ל ספר למרן אאמו"ר, שיש תחת ידו תשובה בכתובת יד מהגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל שהראה פנים לסומכים על התר המכירה, אף משום מה לא נדפסה תשובה זו בספריו. ואמנם בשמטה שעברה פרסמו בני משפחת שורצמן, נכדיו של הגאון הרב קוטלר, שאין הדברים שכתבנו

המנוח מוהר"ר עזרא עטיה זצוק"ל שגם הוא הסכים עמו להתר המכירה. ומאידך בספר אור לציון הביא בשמו ששלל התר זה. והנני לציין מה ששמעתי מפי מרן אאמו"ר זיע"א, ומעשה שהיה כך היה, כי בזמנו ראשי הישיבה הגר"י צדקה זצ"ל והגר"צ אבא שאול זצ"ל דברו עם ראש הישיבה נגד התר המכירה, ובקשוהו שיורה שבישיבת פורת יוסף לא יסתמכו על התר המכירה. ואכן ראש הישיבה הורה בתחלה שלא להסתמך על ההתר, והסכים עם הגר"י צדקה והגר"צ אבא שאול זצ"ל שלא להביא לישיבה פרות וירקות מהתר המכירה. וכך עשו איזה זמן. מנהל הישיבה בזמנו כששמע על כך, בקש ממרן אאמו"ר זיע"א שיגיע לביתו של ראש הישיבה וינמק בפניו את נמוקי ההתר, על מנת שיוכלו להשתמש בהתר זה בישיבת "פורת יוסף". כי בזמנו הדחק היה גדול, והמחירים של פרות שמטה היו יקרים מאד, והנהלת הישיבה התקשתה לעמוד במחירים הגבוהים. וגם הסחורה של שומרי שביעית בזמנו היתה סחורה גרועה, והדבר גרם למעוט האכל בישיבה. מרן אאמו"ר הגיע לביתו של ראש הישיבה, ובמשך שעה ארצה הרצה בפניו את טענות המתירים, ראש הישיבה האזין ברב קשב לדבריו, ובו במקום אמר למנהל שאכן יכולים להסתמך על התר המכירה בישיבה, והורה לו שיקנה ירקות לישיבה מהתר המכירה. ויפרסם שכל מי שרוצה להחמיר על עצמו, שתבוא עליו ברכה, אבל בני הישיבה יכולים להסתמך על ההתר, בשעת דחק כזו. וראש הישיבה בקש ממרן שיבוא וימסר שעור בפורת יוסף וישכנע את הלומדים בדבר התר המכירה. ולאחר מכן לזה את מרן אאמו"ר עד לרחוב, ושמח מאד על הדברים ששמע. ואכן כך

ועוד. וגם הגרצ"פ פרנק זצ"ל הסתמך על התור המכירה, והגרש"ז אויערבאך הראה לזה פנים פנז', ועוד גדולי עולם.

אם יש מקום לתור ולהחמיר שלא לאכל מהיבול של התור המכירה

והנה מרן אאמו"ר זיע"א פרסם בשנת תשמ"ז קול קורא, לתור ולהחמיר שלא לסמוך על התור מכירה. ונדפס בספר השביעית והלכותיה, וחכ"א טען לפני שנים, בשעוריו בב"ב, שאנו הבנים אלצנו ח"ו את מרן אאמו"ר זיע"א לכתב פן, בגלל שאנו מפחדים מהאשכנזים. ולדעתו אין מה להחמיר בזה כלל, אפילו לא בתורת הדור, זולת למי שחסיד כמו יחזקאל שלא אוכל מבהמה שהורה בה חכם.

אך הנה מרן אאמו"ר זיע"א הוא בעצמו כתב כעין זה בשו"ת יביע אומר חלק י' (יו"ד סי' נח) בהאי לשנא: לאחינו בית ישראל החרדים לדבר ה', ה' עליהם יחי! עם התקרב שנת השבע, שנת השמטה, בשנת תשמ"ז הבעל"ט, יש להתכונן להתור בקדשת פרות שביעית, וללמוד דיני השביעית, בכדי להיות בין המדקדקים במצות השמיטה, וכמו שאמרו חז"ל: גברי כח עשי דברו אלו שומרי שביעית. אמנם ידוע שיש חקלאים המקלים וסומכים על התור המכירה בשנת השמטה, ויש להם על מה שיסמוכו בשעת הדחק. והפרות אשר בשדותיהם אין עליהם קדשת שביעית. אולם חקלאים החרדים לדבר ה', שיש ביכלתם לשמור דיני השמטה כהלכתה, טוב יעשו אם יפקירו שדותיהם בשנה השביעית, ויגדישו את עצמם ללמוד תורה, ועליהם נאמר "גברי כח עשי דברו". ויזכו לברכת ה' כמו שנאמר,

נכונים, ומור זקנם מעולם לא הליץ בעד התור המכירה. אולם מלבד עדותו של מרן אאמו"ר זיע"א הנ"ל, שאכלנו גם את בנו של הרב בוקסבוים ז"ל, ואשר את הדברים שאכן ישנה תשובה בכתב יד של הרב קוטלר זצ"ל ובו הליץ בעד התור המכירה].

ואמנם הדבר פשוט שבזמנינו שהסחורה של שומרי שביעית היא סחורה טובה, וגם אין הפרש גדול כל כך במחירים, בודאי שטוב ונכון שכל אחד ואחד, ובפרט בני התורה, שיתמירו על עצמם, ולא יסתמכו על התור המכירה. אם אין חשש של אסור סחורה בפרות שביעית באוצר בית דין שבזמנינו, וכאשר בארנו.

וגם בישיבתנו הקדושה, הישיבה הגדולה "חזון עובדיה", נהגנו להיות מן המהדרין להחמיר ולא להסתמך על התור המכירה, עוד בשנת השמטה תשמ"ז, ועד היום, וזאת על פי הוראת מוסד ישיבתנו מרן זיע"א שהורה לנו להחמיר ולא להסתמך על התור המכירה, התור הנעשה במטרה להציל רבים מעון, ובפרט להציל את אלפי החקלאים שאם לא יעשו להם את התור המכירה, ימשיכו לעבד בשביעית כרגיל ויעברו על כל אסורי שביעית בלא שום התור, ומה שיפך כאן הלעיטהו לרשע וימות, אחר שמצינו לגדולי עולם פנ"ל שכן הסתמכו על המכירה. וכבר בארנו לעיל שגדולי עולם היו אלה שהסתמכו על ההתור, וגם מורינו ראש הישיבה הגאון מוהר"ר עזרא עטיה זצ"ל על פי פסיקתו של מרן זיע"א הורה בישיבת פורת יוסף בזמנו להסתמך על ההתור. ובעצם עקר ההתור יצא מרבני הספרדים, וכמו שהעיד הישועות מלכו. ורבים המה שכתבו להתור, ובפרט מרבני הספרדים, כמו היש"א ברקה, הישפיל עבדי,

וצויתי את ברכתי לכם וכו'. ומצוה להחזיק בידם לתומכם ולסעדם, שיוכלו לקיים המצוה כהלכתה. ויתברכו בכל הברכות שבתורה. ובזכות מצוה רבה זו יחיש השי"ת לגאל אותנו גאלה שלמה, ומלאה הארץ דעה את ה' פמים. ע"כ.

וזה אמור בעקר לענין המכירה עצמה, שבתחלה אין נכון לעשות כן, ורק מי שיש לו בזה שעת הדחק, יעשה כן. ולכתחלה יש לקיים את המצוה כהלכתה ולהקדיש את שנת השמטה ללמוד התורה הק', כפי רצון התורה. אבל לא לגבי היבול שגדל באותם שדות. וההתר מכירה הוא התר ברור בלי שום ספק, כמו שאמר מרן אאמו"ר זיע"א כמה פעמים. אלא שגם בזה טוב ונכון להדר ולהחמיר לקחת מפרות של חו"ל או יבול אחר שאין בו כל חשש, ובפרט בגי תורה. ובלבד שאין הפרש גדול כל כך במחירים.

וברור שיש מקום מתורת חומרא לחוש היכא דאפשר, להמחמיר בזה, לאחר שסוף סוף מצינו לכמה גדולי עולם שחלקו על התר המכירה, ומהם הסבא קדישא, מהר"י ידיד הלוי, הגאון החזון איש, הגרי"ש אלישיב, ובדאי שכל הרוצה לחוש לדבריהם תבא עליו ברכת טוב.

ובספר חזון עובדיה על הלכות חנפה (משנת תשס"ז בעמוד פו) כתב: "ופרדסים של ישראל שנעשו מהם שמן זית ונמכרו על ידי הרבנות הראשית לגוי, דינם כשמן זית שגדלו בקרקע של גוים (שמותר להדליק מהם אף שגדלו בשביעית) וכבר הארכת בשו"ת יביע אמר (ח"י) לבסס ולחזק את ההתר מכירה שהוא כדת, ושאין לחוש בזה לדברי החולקים". ע"כ.

ושוב ראיתי מכתבו של מרן אאמו"ר זיע"א מיום י"ב חשון תשס"ז שנושאל על כך, שהרי בספר ילקוט יוסף הלכות שביעית נדפס מכתב בשמו, שבגני תורה והחרדים לדבר ה' יקנו ממקומות שבהם שומרים שמטה, מבלי לסמוך על התר מכירה. ואלו במקום אחר נתפרסם פסק הלכה משמו, שיש לסמוך על ההתר מכירה, שהוא התר גמור אלים ומבסס, ואף בגני ישיבות יסמכו על התר זה, ויקנו התר מכירה, ולא על פי יבול נכרי ואוצר בית דין, ובמיוחד שהמחירים גבוהים וכו', ואל לנו לתת מכספנו לגוים. ע"כ.

והשיב על כך בזה"ל: שבאמת יש לסמוך בודאי על התר המכירה שהוא מבסס וברור על פי ההלכה, ואין לי שום ספק בדבר, ורק המהדרין יכולים להחמיר על עצמם, ובלבד שלא יפגעו בבני ביתם בחסר הפרות והירקות כראוי. עכ"ל.

והנה מפרש כמו שאמרנו, שבאמת יש מקום לבני תורה להדר בזה, מתורת הדור בעלמא, אע"פ שבאמת ההתר ברור הוא בלי שום ספק.

ומרן אאמו"ר זיע"א בשעוריו הרבים שמסר על כך במשך עשרות בשנים, היה אומר שהתר המכירה הוא התר ברור. ועוד, שאף לדעת המחמירים בזה, זהו רק לענין עצם מכירת השדה, אבל לא לענין אכילת הפרות ההם, שלכלי עלמא שרי. ובלא"ה, הרי לו יהיה אלא ספק, ספיקא דרבנן לקלא, שהשביעית בזה"ז דרבנן. וכ"ש שהמקלים בזה סמכו על גדולי עולם שהורו להם כן. וגם יש כאן כמה צרופי ספקות.

וכ"כ בשו"ת יביע אמר (ח"ג יו"ד ס"ס יט), שחזי ג"כ לאצטרופי שיטת הרבה מהראשונים דס"ל

בשׁוֹשָׁנִים, נְכוֹנָה וַיִּשְׁרָה, וְכָל מִי שְׂרוּאָה אֶת
הַהֲלָכָה, מֵעַיִן בָּהּ, רוּאָה שֶׁהַפֶּל אֶמֶת."

"וְכִי אֲנַחְנוּ נִתְעַלֵּם מִכָּל הָרָאוֹשׁוֹנִים הָאֵלּוּ וְנִתְפַּס
רַק אֶת דַּעַת הַמַּחְמִירִים? נִחַפֵּשׁ פֹּה חֲמִירָה
וּפֹה חֲמִירָה, זֶה הַדֶּרֶךְ?! לֹא זֶה דֶּרֶכָה שֶׁל תּוֹרָה
בְּצוּרָה כְּזֹאת!"

"כֹּף שְׁנִינוּ בְּגִמְרָא, מִי שֵׁישׁ לוֹ מַעוֹת הִרְבֵּה
וְרוּצָה לְאַבְדֹן, יִקְנֶה כָּלִי זְכוּכִית, זֶה גַם כֵּן
עֲסָקָה, בְּמָקוֹם כָּלִי זְכוּכִית יִקְנֶה אוֹצֵר בֵּית
דִּין."

וְכֹף סִכָּם מֶרֶן בְּשַׁעוֹרוֹ: אֵלּוּ הֵיָּה בְּהִתֵּר הַמְּכִירָה
חֹס וְשְׁלוֹם אֵיזָה סִרְכָּא - סִפְקָ, אֲנִי לֹא הִיִּיתִי
אוֹמֵר לָכֶם שֶׁזֶּה מִתֵּר כְּרָגִיל. אֲנִי פּוֹסֵק לָכֶם,
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם דַּעַת הַתּוֹרָה, דַּעַת הַפּוֹסְקִים
שֶׁמִּפִּיהֶם אֲנִי חַיִּים, מִי שְׂרוּצָה לְלַכֵּת עִם רֹאשׁ
בְּקִיר, שִׁילֵף רֹאשׁ בְּקִיר. כִּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, מִן הַדִּין
הַפֶּל מִתֵּר, אֲבָל אֲדָם שְׂרוּצָה לְהַחְמִיר, דּוֹקָא
אִם הִטִּיב אוֹתוֹ דִּבֵּר, וְהִכְסֵּף זֶה אוֹתוֹ הַסְּכּוּם,
וְאֵין בְּזֶה טְרַחָה יִתְרָה, טוֹב, אִתָּה רוּצָה לְקַנּוֹת
מֵאֵלּוּ שֶׁשׁוֹמְרֵי שְׁבִיעִית לְחַזֵּק אֶת יְדֵיהֶם. אֲבָל
הָא לֹא הִכִּי, אֵין בְּזֶה שׁוּם טַעַם. עַד כָּאן
לְשׁוֹנוֹ הַטְּהוֹרָה. [לְעֵיל הוֹבֵאוּ כָּל הַלְשׁוֹנוֹת שֶׁל
מֶרֶן זצ"ל בְּשִׁלְמוֹת עֵין שֶׁם].

מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ לְמַעַן הַהֲלָכָה הָאֱמֵתִית

לְהֵלֵךְ מִדְּבָרָיו שֶׁל הַגָּאוֹן הָרַב מְרַדְכִי טוֹלְדָנוּ
שְׁלִיט"א חֲבֵר בֵּית דִּין בִּירוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ:
כְּשֶׁבָאתִי אֶל מֶרֶן הָרָאוֹשׁוֹן לְצִיּוֹן רַבְּנוּ עוֹבְדֵיהָ
יוֹסֵף זצ"ל בְּשָׁנַת תשל"ט - עָרַב שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה
תש"מ, בְּטַעְנָה שְׂאוּלִי כָּבֵר לֹא זְקוּקִים לְהִתֵּר
הַמְּכִירָה, מֶרֶן לֹא הִשִּׁיב לִי תִשְׁבּוּבָה מִיָּדִית, אֶף
בְּאוֹתוֹ שְׁבוּעַ בְּשַׁעוֹר בְּמוֹצָאֵי שְׁבֵת קֹדֶשׁ בְּבֵית
הַכְּנֶסֶת "הַיָּדִים", מֶרֶן דִּבֵּר בְּרַעְדָּה וְהִתְרַגְּשׁוֹת,

שֶׁאֵין שְׁבִיעִית נוֹהֶגֶת בְּזֶה"ז אֶף מִדְּרַבָּנּוּ. (בה"ג,
הַרַב ר' יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אֶלְפֶּרֶצְלוֹנִי, וְהַרַב ר' יְהוּדָה בֶּן יִקְרָה,
בַּעַה"מ, רִשְׁב"ם, וּבַעַל הָעֵטוֹר, וְהַמְּאִיר), וּבִדְבָרַי דְּחִזּוֹ
לְאַצְטְרוּפִי לְהַקְלֵל בְּשַׁעַה"ד גְּדוֹל כְּזֶה, ע"י הַתֵּר
הַמְּכִירָה. הַגַּם שֶׁהִיא הַעֲרָמָה גְּלוּיָה. וּמִיָּהּ
הִיכָא דְאַפְשָׁר טוֹב לְחוּשׁ לְשִׁטַּת הַמַּחְמִירִים
לְקַנּוֹת בְּשְׁבִיעִית פְּרוֹת מְקַרְקַע גּוֹי, וְכֹאֲשֶׁר
הִרְבֵּה חֲרָדִים חוֹשְׁשִׁים לָזֶה. וְהַמַּחְמִיר בְּזֶה
תַּע"ב. וְהַמַּקְלֵל לֹא הַפְּסִיד. וְאִכ"מ. עכ"ל.

וּבַחֲבֵרַת בְּהֲלָכָה וּבִאֲגָדָה שֶׁל יְיָ הִרָּה"ג רַבִּי
שְׁלוֹם דָּוִד נְקִי שְׁלִיט"א בָּאֵר בְּאַרְכָּה דִּין הַתֵּר
הַמְּכִירָה (עֲמוּדִים 165 - 99) ע"ש וּבְסוֹף דְּבָרִים
כָּתַב שֶׁכִּמָּה וְכִמָּה פְּעָמִים, הִתְבַּטָּא מֶרֶן מִלְכָּא
זְצוּק"ל, בְּלִשְׁוֹנוֹת אֵלּוּ:

"הַתֵּר מְכִירָה הַתֵּר גִּמּוֹר לְאַמְתָּה שֶׁל תּוֹרָה,
אֵין לִי סִפְקָ בְּזֶה!"

"מִי שְׂרוּצָה לְאַכֹּל הַתֵּר מְכִירָה, יֵשׁ לוֹ כֹּר
נִרְחַב לְהַקְלֵל בְּפִשְׁטוֹת, בְּלִי שׁוּם פֶּחַד בְּלִי
שׁוּם אִימָה, אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם בְּפִשְׁטוֹת. הַלּוֹאִי
שֶׁכָּל הַדְּבָרִים יִהְיוּ בְּרוּרִים כִּמוֹ הַהֲלָכָה הַזֹּאת
שֶׁהִיא בְּרוּרָה כְּשֶׁמֶשׁ בַּצְּהָרִים. הַהֲלָכָה בְּרוּרָה
שֶׁזֶה מִתֵּר אֶפְלוּ לְקַנּוֹת לְכַתְּחֵלָה מִפְּרוֹת שֶׁל
תְּנוּבָה בְּעֲצִימַת עֵינַיִם."

"בְּרוּךְ ה' שֵׁישׁ לָנוּ תּוֹרָה אֱמֵתִית... תּוֹרַת אֶמֶת
בְּלִי מִשְׁוֹא פָּנִים. וְכִי זֶה חֲכָמָה לְשִׁבֵּת וּלְהַחְמִיר
עַל הַבְּרִיּוֹת?! כִּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, אַחֲרֵי שֵׁישׁ לָנוּ
פּוֹסְקִים שֶׁמִּפִּיהֶם אֲנִי חַיִּים, וְקִיָּמוּ אֶת הָעֵינָן
שֶׁל הַמְּכִירָה, כָּל אֶחָד וְאֶחָד יַעֲשֶׂה כִּמוֹ
שֶׁאֲמַרְתִּי, וְיִסְמֹךְ עַל דַּעַת הַמַּתִּירִים, כִּי הֵם
גְּדוּלֵי עוֹלָם."

"בְּרוּךְ ה' שֵׁישׁ לָנוּ דֶּרֶךְ שֶׁל הַתֵּר, כָּל הַגָּאוֹנִים
שֶׁהִתִּירוּ הִיוּ גְּאוּנֵי עוֹלָם, וְהַדֶּרֶךְ הַזֶּה סוּגָה

פשוטים, ידועים ומפרסמים. וכן העיד לי פה אל פה בנו שיבדל לחיים טובים וארכים מרן הראשון לציון רבנו יצחק יוסף שליט"א.

גם הראוני סרטון של מרן הראש"ל רבנו יצחק יוסף שליט"א שמסר שיעור בכללי הפסיקה, ובתוך דבריו אמר בלשון זו: "אני מעיד לכם רבותי, תשמעו טוב, זה אולי יהיה לכם - לכמה אחדים הפתעה. מרן בעצמו היה אכל התר המכירה, שמטה בשמטה, אני מעיד שהיה אוכל התר מכירה, כי הוא סבר שזה התר גמור. אתה רוצה להחמיר? בסדר גמור, תבוא עליך ברכה. תבוא אחר כך לגבאי, תעשה מי שברך לכל המחמירים, אשריהם ואשרי חלקם, צריך לדעת מה ההלכה ומה החומרא".

להראות חבתו שהלכה כמותו

סוף דבר הכל נשמע, שאנחנו קטני קטנים ואזובי הקיר, מתאבקים בעפר רגליו של מרן מלפא זצוק"ל, וחפצים להפיר במעוט ערפנו, כי מה אנחנו מה חיינו, ועל אחת וכמה וכמה כלפי מרן גאון עזנו ותפארתנו, שהיה מבחינת "אין דבר נעלם ממך, ואין נסתר מנגד עיניך", ועליו כבר אמרו: "לכו אל יוסף, אשר יאמר לכם יוסף תעשו", והולכים באורחותיו, בהשקפותיו ובהוראותיו, בעז ותעצומות, בגאון ועז, ללא פחד וללא מורא, ואדרבה גאים ושמחים בזה, מבחינת "ויגבה לבו בדרכי ה'". וזוכים אנו בשנות השמטה לאכל מפרות וירקות של התר המכירה בשמחה ובכונה תחלה, על פי דברי הגמרא בפסחים (קיד ע"ב), שצריך לאכל בליל פסח שני תבשילין, זכר לקרבן פסח וזכר לקרבן חגיגה. ואמר רב הונא: שני תבשילין, כגון סלקא [תרדיון] וארוזא [ארז]. ומספרת הגמרא, שהאמורא רבא היה

וכך אמר: "מורי ורבותי, אני יכול היום לקבל שם של 'גדול הדור' [להיות נחשב יותר אצל האשכנזים], לו רק אחמיר בענין השמיטה, ומיד אקבל מעמד של גדול הדור... אבל קרא מרן מנהמת לבו: "אני רואה לפני את העם, אני רואה את האנשים בחוץ, אני רואה את בני הישיבות, את בני התורה, אני רואה את אברכי הכוללים המקבילים 400 לירות [כמו 2,500 בערך] בחדש בפולל, אני רואה את האברכים הללו שנשותיהם מתיסרות ומכתות רגלים, מבקשות לקנות עגבניות בזול...".

מרן אמר זאת והכריע כפי שהכריע, אף שידע שיתקף, תועלת הצבור על פי ההלכה, היתה אצלו מעל לכל שקול אישי. זו היתה מסירות נפש למען ההלכה האמתית, מסירות נפש לברר כל דבר לעמקו, בלי לאפשר לשקולים זרים לעות את האמת.

כתוב שבעקבותא דמשיחא החצפה תתרבה, והאמת תהיה נעדרת. לפני שנים מספר, היו אנשים שנסו לפגוע בכבודו של מרן, לקעקע ולשבש את האמת. הלב היה חם, הלב רטט, אבל מרן רבנו זצ"ל בהנהגתו הנפלאה, בהנהגתו הנסית במשך עשרות שנים, למד אותנו איך לקבל חצים מכל צד. הוא הלך תמיד בדרך האמת, מה שהוא ראה לנכון הוא אמר. מרן זצ"ל למד אותנו שרק תורה ורק לאור התורה, לא להתנגח, לא להפריד, ולא לפלג... עכ"ד. (מוסף "חיי שרה").

מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל אכל התר מכירה

וכך היה מנהגו של מרן מלפא הראשון לציון, ראש כל בני הגולה, גדול הדור, פוסק הדור, גאון עזנו ותפארתנו, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל בביתו לאכל מהתת המכירה, והדברים הם

בערו בקרבן, וכמו שהבאנו לעיל שהתבטא בלשונות פדלהלן: "התר מכירה התר גמור לאמתה של תורה, אין לי ספק בזה!". "הלואי שכל הדברים יהיו ברורים כמו ההלכה הזאת שהיא ברורה כשמש בצהריים". "כל אחד ואחד יעשה כמו שאמרתי, ויסמוך על דעת המתירים, כי הם גדולי עולם". "מי שיש לו מעות הרבה ורוצה לאבדן... יקנה אוצר בית דין". "מי שרוצה ללכת עם ראש בקיר, שילך ראש בקיר". וגם על אותם שרוצים דוקא להחמיר התבטא מרן: "אף על פי שליבי נוקפי גם בדבר הזה... אלה הערבים, אתם רוצים לקנות מהם פרות ולתת להם כסף, ובכסף הזה הם קונים נשק, אתם מסייעים בידי עוברי עברה ח"ו".

אחר כך מצאתי כן בספר "רבינו" (עמוד קסח) שכתב הרה"ג אליהו שטרית שליט"א [שזכה לשבת למעלה מעשרים שנה, שעות רבות מדי יום ביזמו, לצד מרן מלכא זצוק"ל, ולהעתיק את חידושי מכתב יד קדשו הטהורה למחשב. ואגב כך חבר את ספר "רבינו", ובו הביא את המארכות שהיו באותן שנים]. וזו לשונו: רבי ישראל יונה [תלמיד חכם חשוב שזכה לקרבה מיחדת אצל מרן זצוק"ל, ואף זכה ללמוד עמו רבות. ומרן בהקדמות לספריו כותב עליו כך: הרב המאור הגדול, תלמידי חביבי היקר ונכבד מאוד, האברך המצין הרה"ג חריף ובקי משנתו זך ונקי, סיני ועוקר הרים, רבי ישראל מאיר יונה שליט"א]. ספר לרבינו שהוא למד את ענין התר המכירה והגיע למסקנא שאין שום מקום להחמיר לקנות דוקא מחנויות השמיטה, והוא אדרבה מחמיר לקנות דוקא מחנויות של התר מכירה, בגלל שרבינו פסק שהתר המכירה הוא טוב. ויש

מחזר כל שנה להביא לשלחן סלקא וארוזא, כיון שיצא כן מפיו הקדוש של רב הונא. ופרש הרשב"ם: וכל שכן שיכול להביא לשלחן שני מיני בשר, אבל רבא הביא בדוקא סלקא וארוזא, "בשביל חבתו להראות שהלכה כמותו". לכן, גם אנחנו אזורי הקיר, כדי להראות את חבתנו למרן מלכא ולכל גדולי עולם וענקי הרוח הנ"ל שפסקו כן, אנחנו אוכלים בשמחה רבה מהתר המכירה. ואשרי חלקם ומה נעים גורלם של כל הזוכים לפרסם דברים אלו ברבים, לזכות את אחרים, שיכירו וידעו כל יושבי תבל, פשר הוראתו של מרן מלכא זצוק"ל, ותבוא עליהם ברפת מרן זיע"א להם ולכל בני ביתם, אמן ואמן.

שאלה: הרי הזכרנו לעיל שמרן זצוק"ל אמר: "אדם שרוצה להחמיר, דוקא אם הטיב אותו דבר, והפסד זה אותו הסכום, ואין בזה טרחה יתרה, טוב, אתה רוצה לקנות מאלו ששומרי שביעית לחזק את ידיהם. אבל הא לא הכי, אין בזה שום טעם". ע"כ. ואם כן לכאורה אולי יש מקום להחמיר? תשובה: מי שיתבונן יראה שכמעט ואינו במציאות דבר זה, שהטיב של פרות הגזיזים יהיה אותו טיב כפרות של תנובה וכדומה, וגם יהיה באותו מחיר. מה גם שאנחנו שמחים לעשות כמו שמרן הורה ונהג בעצמו, ואם מרן הורה שזה מתר לכתחלה וכך נהג גם בביתו, מי יבוא אחר המלך?! ועל אחת כמה וכמה שמי שילמד היטב היטב את התשובות ב"יביע אמר" ולא יתעצל, יראה היאך האריך והרחיב מרן מלכא, ולא הניח פנה וזוית שלא נגע בה, ובאר הכל בטוב טעם ודעת, וממילא כבר לא יהיו לו שום שאלות וספקות ובלבולים. וכמו כן, מי ששמע את השעורים ממרן מלכא, וראה איך הדברים

ענין שתלמיד יחמיר לנהג כרבו. כשרבנו שמע אותו, אמר לו: "תכתב את הדברים האלה". ענה לו רבי ישראל: "הרי רבנו כתב על זה". אמר לו רבנו: "בכל זאת תכתב". אחר כך שאלתי אני [ר' אליהו שטרית] את רבנו, האם לעשות כך לקנות מהתור המכירה. ואמר לי שאכן תקנה מהתור המכירה לכתחלה. ע"כ.

גם האיר ה' את עיני, וראיתי עתה תשובה בכתב יד למרן זצ"ל (הובא בקבץ משנת יוסף גליון ז סימן ד) וזו לשונו: מתר בהחלט לסמוך על התור הרבנות הראשית בנוגע למכירת הקרקעות לשנה השביעית. ואלו שרוצים להתחמיר, חומרא בעלמא היא שמחמירים על עצמם. אבל מן הדין התור גמור הוא לסמוך על המכירה, ורשאים לקנות פרות וירקות מחנויות המסתמכות על התור המכירה, ללא שום פקפוק וחשש. עובדיה יוסף.

ותהלות לאל יתברך: לאחרונה שלחו לי סרטון קצר של מרן מלפא שמדבר עם הגאון הרב צמח מאזוז שליט"א, וכך מרן אמר בלשון זו בכאב: "מי שהוא חושב שהתור המכירה לא טוב, אין בו דעת, על זה נאמר (ויקרא רבה פרשה א סימן טו): תלמיד חכם שאין לו דעת, נבלה טובה הימנו". כי מרן כאב לו מאוד על אותם שיכולים להבין ואינם מתאמצים להבין, שיכולים לפתח את ספריהם של גדולי האחרונים במשך 150 שנה, ואינם פותחים, שיכולים לפתח "יביע אמר" וללמד את התשובות שם ולהבין את נמוקי ההלכה היטב היטב בטוב טעם ודעת, דבר דבר על אפניו, ואדרבה אם יש להם מה להקשות ולפלפל, הנה מה טוב, אבל מסבות של עצלות או חסר נכונות לראות דעות אחרות, אינם עושים כן. נמצא אפוא שאינם מחפשים

את האמת. לכן אמר מרן, שמי שלא מחפש את האמת, ופוסק רק לפי הבנתו בלי לתור ולחפש בעוד ועוד ספרים שלא פתבו כפי הבנתו, אז חלילה אין בו דעת, כי אינו יכול להגיע לפסק הלכה אמתי לאמתה של תורה. ולכן במעמד זה, בקש הרב צמח רשות ממרן מלפא להדפיס את התשובות ביביע אמר בענין התור המכירה ולהפיץ אותם בחוברת, כדי שהחפץ להבין את נמוקי ההתור, יוכל להבין היטב היטב, ולא יהיה כעור המגושש באפלה ששואלים אותו, ואינו יודע מה להשיב. ומרן השיב לו בחפץ לב, שידפיס להגדיל תורה ולהאדירה.

על כן הנני פונה בקריאה נרגשת לאברכים היקרים שילמדו היטב היטב את הדברים בפנים, ולא יתעצלו ללמד את התשובות ביביע אמר, ואט אט יבינו את הדברים כהלכה לאמתה של תורה, ולא יסתכלו חלילה על מי שאוכל התור מכירה כאלו הוא סוג ב', כי כל זה נובע מחמת חסר הבנה אמיתית בנושא. ובפרט ישנה פליאה גדולה על אותם אברכים שבכל דבר מחפשים לדעת מהי דעת מרן מלפא זצוק"ל, ואלו דוקא כאן מתבלבלים ונמשכים אחר אותה אוירה של אנשים מסוימים הדואגים להשחיר את התור המכירה, ובכך גם מבלבלים את הצבור הכללי החפץ לעשות ולנהג דוקא כדעת מרן מלפא זצוק"ל.

וכבר כתב הרמח"ל במסלת ישירים (פרק ט): נמצאת למד, שהבא להתחסד חסידות אמיתית, צריך שישקל כל מעשיו לפי התולדות הנמשכות מהם, ולפי התנאים המתלויים להם, לפי העת, לפי החברה, לפי הנושא, ולפי המקום, ואם הפרישה תוליד יותר קדוש שם שמים ונחת רוח לפניו מן המעשה - יפרש

תקף, לעד ולעולמי עולמים, ולא יחלש בשום פנים, שלא תעשה תורה חס ושלום פשני תורות, ועל כן יותר חסידות הוא להחזיק בבית הלל אפילו לקלא, מלהחמיר בבית שמאי. וזה לנו לעינים לראות, אי זה דרך ישכן אור באמת ובאמונה, לעשות הישר בעיני ה'. ע"ש.

יהי רצון שזכות מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל תגן עלינו ועל כל ישראל, ובקרוב נזכה לגאולה השלמה, ולבנות בית מקדשנו ותפארתנו, ויקים בנו הפסוק: "כי מלאה הארץ דעה את ה', כפים לים מכסים", אמן ואמן.

ולא יעשה. או אם מעשה אחד במראיתו הוא טוב, ובתולדותיו או בתנאיו הוא רע, הכל הולך אחר החתום והתולדה שהיא פרי המעשים באמת... ומעשה של רבי טרפון יוכיח (ברכות י"ב) שהחמיר להטות בקריאת שמע כדברי בית שמאי, ואמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל. ואף על פי שמחמיר היה? אלא זה שענין מחלקת בית שמאי ובית הלל היה ענין כבד לישראל, מפני המחלקת הגדולה שרבתה ביניהם, וסוף סוף נגמר שהלכה בבית הלל לעולם. והנה קיומה של תורה, שגמר דין זה ישאר בכל

בונים את בית ה'

משכן לאביר יעקב

182 ש"ס << גימטריה יעקב

שותפות חודשית בבניית

מקום תורה, תפילה וטהרה

כל תורם - שותף.

כל שותף - אבן בבניין.

זה הזמן לקחת חלק.

